

Peszách: a négy ige jelentősége

Elődeink négy igéjét emelik ki a peszách szabadságünnepnek: „Kivezetlek” Egyiptomból, „megszabadítottalak” a rabságból, „megváltalak” a szolgaságból, „felemllek”, hogy Én legyek a ti Istenetek.

1.

VÖHOCÉTI – kivezetlek benneteket Micrájim rabságából, azaz az első ige a fizikai szabadságot ígéri. Nehezen hal meg a szabadság szelleme. Egy évszázada még büszkén hangzott dédapáink ajkán ez a kifejezés: huszadik század. Az első világháború után már iszonyatosan keserű fintorral mondta egyik nagyon mélyen érző és gondolkodó írónk: „Mégis halad a világ – embert nem ettünk.” A kannibalizmus határáig süllyedt akkor a világ, de a második világháború alatt már ezen a határvonalon is túllépett, ennél is mélyebbre merült az ember Európa közepén.

A peszách egyik tanítása: a magassabb rendű élet első feltétele, hogy küzdj a fizikai szolgaság, a fárasztó ellen.

2.

VÖHICÁLTI – megmentelek benneteket. A történelem a zsidó tanítás szerint vallási fogalom is. Isten megteremtette az embert: életet adott neki, Isten kinyilatkoztatta az erkölcs alaptörvényeit: megtanította az embert élni.

Eljött azonban az atomkorszak, a potenciális veszély, immár másodsor! Ez a kor, a mai, azzal száll

szembe Istennel és azzal fenyegeti az emberiséget, hogy megtaníttja meghalni, talán egyetlen napon kipusztulni.

A peszách másik tanítása: nemcsak a fizikai szabadságért, de a pusztá létért, az emberiség életben maradásáért is küzdeni kell.

3.

VÖGOÁLTI – megváltalak titeket. Ahhoz, hogy megszűnjék a Földön az egész emberiség kipusztulásának veszélye és megmeneküljön a világunk – megváltás kell. Nem véletlen, hogy a megváltás szó rokona a megváltozás. Ionesco darabja, a Rinocérosz, jelképes-groteszk módon teszi láthatóvá a megváltozás szükségességét és módját. A színdarabban arról van szó, hogy egy városban szörnyű járvány tör ki, aki megkapja a betegséget, emberből orrszarvúvá változik. Egyszerűbben orrszarvú vad léptei verik fel a város csendjét, lassanként mindenki vadállat lesz.

De mégsem mindenki. Van egy ember, aki összeszedi minden erejét, emberiségét, lelki-szellemi ellenállását. „Én ember maradok!” – kiáltja.

Ismertünk olyan embereket, akik ezt meg tudták tenni a vészidőszak idején is. Ez az útja a megváltásnak, az emberiség olyan megváltása, amelyben a bestialitás lehetetlenné válik.

4.

VÖLOKÁHTI – felemllek titeket népeimmé, és én leszek a ti Iste-

netek. Az aggáda legendaszerű köntösbe öltözteti a vallási tanítást. Isten meg akarja teremteni az embert. Az angyalok között nagy a nyugtalanság: ha Isten igazságot akar, nem akarhatja az embert! Az ember nem áll majd meg az igazságosság mértéke előtt. Isten azonban a kegyelmet az igazságosság elé helyezi, és megteremtí az embert. Azaz: az ember Isten kegyelme által él. A tiszta igazságosság nem lenne elegendő a fennmaradáshoz, az igazságosság és a kegyelem együtt jelentik létünk zálogát. Vagyis kegyelemre csak úgy számíthat az ember, ha az igazságosságnak sem mond ellent. Tehát: az emberiség fennmaradása – tanításunk szerint – feltétele.

Párbeszéd van ember és Isten között. (*Buber* zsidó tanításból vett kifejezése nagy karriert futott be a különböző egyházakban.) Mi ez a párbeszéd? Isten kérdezi az embert, állandóan, folyvást kérdezi, mégpedig azzal, hogy különböző élethelyzetekbe hozza. Az ember felel Istennek – azzal, hogy miképp áll helyt ezekben a helyzetekben.

Innen nézve válik érthetővé, hogy miért foglaltam peszách tanításait a négy isteni ígérethez, és mégis az ember feladatairól szóltam mindezzel kapcsolatban. „Isten az embert társává tette a világeremtésben.” Ő szól hozzánk az emberiség élet-halál kérdéseiben. Azt mondja: segítsétek nekem, emberek, teremtsetek meg az erkölcsi világot, a szabadság, az élet világát!

Ráv

elérkezzék a széder lényegéhez, a mágidhoz, vagyis az elbeszéléshez, az egyiptomi kivonulás történetének előadásához. Ami eddig történt, a számos jelképes esemény, amely egész évben hiányzik a zsidó asztali rendből, csak arra szolgál, hogy a gyerekek érdeklődését felkeltse, és megkérdézhessék: Má nistáná? Miben különbözik ez az éjszaka az év többi éjszakától? Az erre adott válasz a Hágádá.

A nyomtatás feltalálásáig kézzel írott, illetve másolt Hágádák voltak forgalomban, természetesen korlátozott példányszámban. Az első nyomtatott Hágádát Spanyolországban adták ki 1482-ben. Ezt követte a művészi illusztrált Hágádák sora: Konstantinápolyban 1515-ben, Prágában 1526-ban, Amszterdamban 1695-ben jelentek meg a ma már könyvészeti műkincsnek számító kiadások. Azóta napjainkig rengeteg illusztrált Hágádá jelent meg különböző magyarázatokkal, kommentárokkal, sőt, nem egy még humoros kiszólásokat is tartalmaz.

„Töltsd ki haragodat”

A Hágádá a zsidó nép Istenbe vetett bizodalmit és a megváltásba vetett töretlen hitét sugározza. Ez az isteni ígérethet az, amelyben a zsidó akkor is bízik, amikor az égbolt sötét, és úgyszólván kilátástalan a helyzet.

„Ez az ígérethet az, amely érvényben volt őseink számára, és érvényes a mi számunkra is. Mert nemcsak egy ellenség támadt ellenünk, hanem minden időben, minden nemzedékben ránk törnek, hogy eltöröljenek bennünket a föld színéről, de az Örökkévaló megment bennünket, és kiszabadít kezeik közül!” Aki ismeri a zsidó történelmet, az jól tudja, hogy ebben a keserű megállapításban nincs semmi túlzás. Az elmúlt évszázadok üldözései ékesen bizonyítják, hogy a Hágádá állítása történelmi tény.

Ábárbánél mélyenszántó magyarázatában száz kérdést tesz fel a Hágádával kapcsolatban. Válaszai a legkompetensebb kommentárját adják ennek a mély értelmű, de amellett népszerű ősi zsidó műnek. Egyik kérdése magának a kivonulásnak a célját és értelmét firtatja: mit értünk el azzal, hogy az Örökkévaló kivezette őseinket Egyiptomból? Ahogy a Hágádá mondja: „Ha nem vezetett volna ki bennünket Egyiptomból, még ma is a fáraó rabszolgái lennénk.” Hátha jobb lenne nekünk ott, mint ma itt? Fogas kérdés. Ábár-

bánél így válaszol: ha nem vonulunk ki Egyiptomból, nem kaptuk volna a Tórá, és nem lennénk nép.

Ezek szerint a Tóra birtoklása és a zsidó nemzeti lét minden szenvedést megér.

Az ünnepi vacsora után, mikor elmondtuk az asztali áldást emelkedett hangulatban, kinyitjuk az ajtót, és ismét felidézük azokat, akiknek életcéljuk a zsidókat bántani, üldözni, irtani.

Töltsd ki lángoló haragodat a pogányokon, akik nem ismernek [el] téged, az országokon, ahol nevedet nem hívják segítségül! Mert el-emésztette Jákobot, és lakóhelyét elpusztították. (Zsoltárok 79,6–7) Töltsd ki rajtuk bosszús haragodat, izzó haragod érje utól őket! (Zsoltárok 69,25) Üldözze haragod őket, pusztítsd ki őket egged alól! (Siralmak 3,66)

Egyesek szerint ezt a három bibliái versből álló kifakadást, amelyben a zsidók legalább egyszer egy évben „megmondták a véleményüket” bántalmazóiknak, a középkor üldözései, vérérdjái és kereszties „vitézkedései” során illesztették a Hágádá szövegébe. Az ajtónyitás egyben azt is sugallja, hogy az örökös éjszakáján nem félünk véleményünket országvilág előtt kinyilvánítani. Egy újkori kommentátor észrevette, hogy az „elemésztette Jákobot” egyes számban van, míg az egész passzus, mind a három versben, többes számban beszél („népek”, „birodalmak” stb.).

Ennek okát kutatva arra a keserű megállapításra jut, hogy a népek megállás nélkül civakodnak, háborúskodnak egymással, és nincs egyetértés közöttük. De amikor arról van szó, hogy Jákobot – a zsidókat – kell „elemésztetni”, bántani, irtani, akkor a népek elfelejtik veszekedéseiket, a nézeteltérések eltűnnek, és mind egyetértéssel, amit a zsidókkal tenni kell – egyes számban, testvéri egyetértésben! (Or Jesárim)

Jövöre Jeruzsálemben!

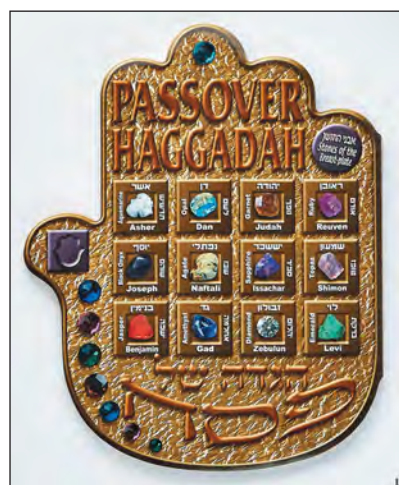
A széderestet lezáró egymondatos kijelentés, amely így szól: „Jövöre Jeruzsálemben!”, jókívánság, ima, vágyalom és gyakorlati program egyszerűen. Mindenkinél magának kell eldöntenie, mit jelent számára. Volt idő, amikor csupán álom volt.

Ma megvalósítható gyakorlati célkitűzés. Hadd reméljük, hogy nem marad pusztá szóvirág, sem üres szlogen, sem pusztába kiáltott szól Hág száméáh!

Meséljük el fiainknak

A hágádá elbeszélést jelent. A Tóra előírja, hogy minden zsidó köteles elbeszélni, továbbadni fiainak az egyiptomi kivonulás csodálatos történetét. Ennek a micvának, vallási parancsolatnak nyilvánvaló nemzeti jellege van, hiszen az egyiptomi kivonulás ünnepe a zsidó nép őstörténetének sarkalatos pontja. A zsidók ősidők óta betartják ezt a parancsolatot: évről évre szorgalmasan mesélik fiainak a szabadulás történetét, amely valamikor a bibliai szövegre szorítkozott, később pedig a szájhagyomány által bővült és variálódott.

A Peszách hágádá a világ egyik legrégebb zsidó könyve. A kiadások számát, illetve a példányszámot illetően talán még a Bibliánál is elterjedtebb. Mióta a nyomdát feltalálták, se szeri, se száma a különböző nyelvekre lefordított Hágádáknak, amelyek illusztrálva vagy anélkül, magyarázatokkal ellátva vagy csak a szövegre szorítkozva, a világ minden részében napvilágot láttak. Nincs olyan zsidó – még ha a zsidó biblia soha a kezében nem is volt, a széles talmud- és midrásirodalomról már nem beszélve –, aki legalább egyszer-kétszer életében ne ült volna a megterített széderasztal mellett, és ne forgatta volna megilletődötten az általa érthető nyelvre lefordított

Hágádát. Magyar nyelvre fordított is van, nem kevés.

Ki írta?

A legérdekesebb és egy ennyire elterjedt múnél szinte hihetetlen dolog, hogy senki nem tudja, ki írta a Hágádát. Az évszázadok során kialakított kompilációnak nincs szerzője. Nem lehetne mégis kideríteni, ki írta?

Először talán kérdezzük meg, mi is az a Hágádá: így talán kiderül, ki írta, mikor és miért.

A Második Szentély első éveiben a Nagy Gyülekezet tagjai megszövegezték a fontosabb imákat (mint például a napi Tizenhét Áldás), és ezzel lefektették a zsidó imarend alapjait. Ugyanez a kollektíva írta le a Hágádá szövegét. Ehhez csatolták a Misna és a párhuzamos halachikus

irodalom részleteit és más, például gyakorlati utasításokat. Ily módon kristályosodott ki a Hágádá írott szövege, legalábbis a „Rábán Gámliél mondta” kezdetű részig. Más tudományos vélemények szerint néhány középkori betoldás kivételével a gáoniták korában rögzítették végleg a teljes szöveget, amelyben ekkor még nem szerepelt a Chád gádja és más pijutok, amelyek Maimonidész Hágádájában nincsenek említve.

A válasz tehát az, hogy nem lehet egyvalakit szerzőként feltüntetni. A szöveg a zsidó nép szellemiségét tükrözi. Az első, a maival majdnem azonos Hágádá-szöveg a 9. században élt Ámrám gáon imakönyvében található. Száz évvel később Száádja gáon imakönyvében jelenik meg a Hágádá szövege. Ennek nagy része megtalálható a Mehiltá című aggadikus midrási műben is.

A tizenöt jelszó

A Hágádá önmagát magyarázza: részletes használati utasításával a széderest forgatókönyvéül szolgál. Az első oldalon található a szédertől képe, rajta a három pászka, a sült hús, a hároszet, a keserű gyökér, a keménytojás, a kárpász, azaz a széder nélkülözhetetlen kellékei. Ezután a tizenöt „jelszó” felsorolása következik: a héber szavak magukban foglalják a széder minden mozzanatát, kezdve a kidussal, folytatva a kézmosással, a kárpász – hagyma vagy krumpli – fogyasztásával, a középső pászka kettétörésével, hogy

A Mazsihisz-közgyűlés elfogadta az Alapszabály részleges módosítását

Rendkívüli közgyűlést tartott a Mazsihisz, amelynek napirendjén egyetlen fő pont szerepelt: a szervezet Alapszabályának módosítása.

Markovics Zsolt főbbi nyitóimája után a küldöttek egyperces néma felállással emlékeztek az elmúlt hetekben elhunyt hittestvéreinkre.

Dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke előljáróban a jelen lévő hölgyeket köszöntötte nőnap alkalmából: „Isten éltesen benneteket!” – mondta, és nagy tapsot kért a hölgyeknek, akik ezt a férfiaktól meg is kapták.

A fő napirendi pontot dr. Grósz Andor azzal vezette fel, hogy amikor a küldöttek 2023-ban megválasztották elnöknek, egyúttal ígérték a programjára is. Most pedig, lassan három év elteltével, már szemmel látható eredményei vannak céljai, tervei megvalósításának.

„Elkészült a Szeretetkórház, folyamatban van az OR-ZSE felújítása, és ha minden jól megy, akkor a Síp utcai székház is megújul. De jelentős fejlesztések, előrelépések történtek vidéken is, így például Győrött, Szegeden, Sátoraljaújhelyen, Sárbogárdon, Hódmezővásárhelyen” – sorolta a Mazsihisz elnöke.

Majd elmondta, annak idején ígéretet tett arra is, hogy a Mazsihisz működését sok ciklus óta hátráltató hibákat, hiányosságokat az új vezetés orvosolni fogja, és ennek a többlépcsős folyamatnak az első elemeként került a küldöttek elé az Alapszabály részleges módosításának javaslata.

Dr. Grósz Andor kifejtette: a hosszú évekkel ezelőtt készült Alapszabály a mai, megváltozott viszonyok közepette módosításra szorult a jelenlegi felelősségi szinteknek megfelelően. A cél a Mazsihisz mindennapi működésének átláthatóbbá tétele, a párhuzamosságok megszüntetése, a vezetői hatáskörök rendezése, s ezzel a 21. századi feltételeknek megfelelő, modern szervezeti struktúra megteremtése.

„Ma még nem teljes reformról, hanem egy többlépcsős folyamat első eleméről döntünk, hogy a fékek és egyensúlyok új, biztonságosabb rendszerét hozzuk létre, és rendezzük a mindenkor elnöki, vezetőségi és főigazgatói viszonyrendszerüket” – hangsúlyozta dr. Grósz Andor.

Az elnök azért használta a Mazsihisz legfelsőbb struktúrájában eddig nem létező „főigazgatói” tisztséget, mert az Alapszabály módosításával a Szövetségnek a jövőben nem választott ügyvezetője, hanem főigazgatója lesz, akit határozatlan időre bíznak meg. A pozícióra nyilvános pályázatot hirdetnek, a győztes személyéről a közgyűlés dönt jóváhagyással.

Dr. Grósz Andor leszögezte: az új struktúra nem ad lehetőséget vezetői túlhatalomra, sem hatalomkoncentrációra, ezáltal stabil és átlátható vezetési rendszer alakul ki. A Mazsihisz dolgozóinak munkáltatója a főigazgató lesz (miképpen eddig az ügyvezető volt az), ám a Mazsihisz elnökének is lesz munkáltatói joga a legfontosabb stratégiai posztok betöltésére.

Az elnök egyúttal méltatta a hamarosan leköszönő dr. Kunos Péter munkáját, akit – mint fogalmazott – „magam mellett szeretnék tudni a jövőben is”. Az ügyvezetőt a küldöttek tapsal köszöntötték.

Dr. Grósz Andor aláhúzza: az Alapszabály módosítását hosszú és alapos egyeztetési folyamat előzte meg, amibe igyekezett mindenkit bevonni, így az előzetes megbeszéléseken született javaslatok közül jó néhány be is került az anyagba. Hozzátette: a módosítás a BZSH-val össz-

Dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke

A Mazsihisz elnöke beszélik, a jobb oldalon dr. Kunos Péter ügyvezető

A nyitóimát a miskolci főrabbi mondta (balra)

Egyperces néma felállás elhunyt hittestvéreink emlékére

Binjomin rabbi a hölgykoszorúban

Fotók: Ritter Doron

hangban készült, ezért fontos lépés, hogy az Alapszabály módosítását a BZSH jövő heti közgyűlése is meg-
szavazza.

A hosszú és alapos előzetes egyeztetési folyamat meghozta a gyümölcsöt, ami megnyilvánult egyrészt abban, hogy a határozati javaslat kap-

csán sem kérdés, sem hozzászólás nem volt, azaz nem alakult ki vita; másrészt a szavazás eredményében is: a határozati javaslatot a közgyűlés 77 igen szavazattal fogadta el, egy küldött szavazott nemmel, ketten pedig tartózkodtak. A záróimát Szántó-Várnagy Binjomin mondta.

GIORA SHARON FŐKÁNTOR

Ahány (egy)ház, annyi szokás

Peszách, avagy a narancs nem parancs

Ahogy minden másban, az ünnepek megtartásában is tapasztalhatunk különbségeket az európai és az amerikai zsinagógai életben fennálló szokások között. Eddig minden erről szóló írásomban kiemelttem, hogy az ortodox közösségek szerte a világon, így Amerikában is, szigorúan ragaszkodnak a hagyományos előírásokhoz, szokásokhoz. Vannak ugyan különbségek az egyes ortodox áramlatok, közösségek szokásai között, de a lényeg mindig egy: a halahikus törvényeknek és a Sulhán Áruh vallásgyakorlati leírásának betűről betűre való követése.

A konzervatív, reform- és rekonstrukcionista közösségek esetében az ünnep teológiai és vallásfilozófiai lényegét tekintve tapasztalhatunk eltéréseket. Az egyik irányzat az ünnep bibliai kötődésére, a másik a történelmi vagy kulturális vonatására helyezi a hangsúlyt. Az alapvető szabályok mindenütt jelen vannak, kérdés, milyen mértékben.

Következő írásomban a három zárandóünnep, a peszách, a sávuot és a szukkot ünneplési formáiról szövegek. Ejszünk szót elsősorban tehát a peszách szokásokról, szabályokról!

Az erev peszáchot (peszách előestéjét) megelőző nap estéjén a homec (kovászos étel) kutatásának, majd megsemmisítésének hagyományos szertartását végezzük. Ezt a haladóbb vallási körökben inkább kedves szokásként követik, semmint a kutatás, a rendkívül alapos tisztogatás valódi szándékával. Míg az ortodox házakban a szekrényben levő ruhák zsebeit is kiforgatják, átkutatják, a modernebbek általában a kereséssel járó kis szertartást végzik csupán. A konyhának és minden berendezésének a tisztítása, az edényeknek a peszáchira cserélése sokkal több haladó zsidó családban megtörténik, persze más és más mértékben, különböző alapossággal.

A böjtnapokkal kapcsolatosan leírtam, hogy erev peszách napján az elsőszülöttek böjtje van, melyet az elsőszülött férfiak kötelesek megtartani, avagy az ez alól felmentést adó reggeli istentiszteleten, az úgynevezett szijumon megjelenni. Ezt hagyományos ortodox körökben be is tartják, a modernebb vallási irányzatoknál az előírás jelentősége csökken.

Mint írtam, a zsidó családok többsége valamilyen módon elvégzi a konyhának és általában a lakásnak az ünnepre való előkészítést, kitakarítást. A homec eladása, mint hagyományos szokás, a templomközösségekben zajlik.

Peszách előtt a nagyobb ételkészítésekben egy jelentős terület elkülönítenek, és azt az ünnepnek megfelelően kitisztítják, mindig szigorú vallási felügyelet mellett, amelyet a helyi ortodox rabbik látnak el. A macasztól és a maceszlisztól kezdve a tormáig és a peszáchra engedélyezett édességekig minden kapható. Rengeteg ilyenkor az Izraelből érkező importáru. Megvan tehát a lehetőség mindenki számára, hogy az ünnepet az előírások szerint megtartsa. Ettől a ponttól kezdve már a család döntéséről, akaratától függ, hogy él-e ezzel a lehetőséggel.

Tapasztalatom azt mutatja, hogy a peszách szokásait (ha különböző szinten is) számos zsidó testvérem sokkal komolyabban veszi, mint más ünnepek előírásait.

A széder hagyománya minden vallási irányzatnál él, és kiemelkedő helyet foglal el. Számos templom rendez közös szédereket, de nagyon sokan otthon, családilag tartják meg. Úgy a közös, mint az egyéni szertartások a vallási színskála minden árnyalatát felvonultatják, a közösség vagy a család vallási beállítottságától függően. Láthatunk a Hágádá szövegéhez ragaszkodó, azt szó szerint követő szertartást, és láthatunk olyat is, ahol ez csupán érintőlegesen van jelen. Nem ritka, amikor az egyes templomok vagy akár családok önmaguk által összeállított Hágádát használnak. Ennek a változatai sem ismernek határt. Sok esetben a szöveg nagyobb része angol, főleg a magyarázatokra szorítkozik, gyakran díszítik a „házi készítésű” Hágádát képek, vagy akár a gyerekeknek az ünnephez kapcsolódó rajzai. Magától értetődő, hogy bizonyos imák és énekek mindenütt elhangzanak.

A szédertől elrendezése minden esetben ugyanaz, az általunk ismert szokásoknak megfelelő. A három maca, a keserű gyökér, a hároszet (alma, dió és bor keveréke), a sós víz, a hús, a tojás és egyebek természetesen jelen vannak, a négy pohár elfogyasztott bor szokásával együtt. A hároszet esetében számos verzió létezik. Az askenázi és a szefárd hároszet összetétele, állaga sok szempontból eltér egymástól. A szefárdok datolyát, néha mazsolát és különböző édesítő fűszereket is tesznek bele, és általában pépesre, krémszerűre keverik. Az askenázi közösségek és családok az általunk is jól ismert módon készítik a hároszetet (vagy hároszeszt, az askenázi kiejtés szerint), alma, dió és bor mellett talán csak fahéjat, egyesek kevés mézet kevernek hozzá.

Van egy különleges szokás a rekonstrukcionista közösségekben, amihez kapcsolódik egy történet. Ezen bizony sokáig el lehet(ne) vitatkozni. Nem vita kezdeményezése a céltom, csupán az érdekesség kedvéért írom le. Évekkel ezelőtt, amikor a rekonstrukcionista szeminárium felavatta az első női rabbit, egy konzervatív rabbi részéről elhangzott a kijelentés: *egy nőnek annyi helye van a bimán (pulpitison) és a tóra körül, mint a narancsnak a szédertálon...* Ezt hallva, a rekonstrukcionista körökben elterjedt a szokás, hogy a tálra egy narancsot is elhelyeznek, kihangsúlyozva, hogy számukra a nőknek igenis helyük van a szertartások levezetésében. A narancsok a széderen természetesen nincs szerepe.

Ugyancsak a haladóbb közösségeknél (de ebben a konzervatív mozgalom is benne van) Élijáhu próféta borospohara mellett egy vízzel telt pohár is áll az asztalon: Mirjám pohara, emlékeztetve, hogy a pusztai vándorlás során egy kút követte őseinket, mely mindenkor vizet szolgáltatott számukra, de ez csak addig volt, amíg Mirjám, Mózes testvére élt. A modern vallási irányzatokban a nők szerepe egyre növekszik, ezért sok olyan szokásnak lehetünk tanúi, mely a nők jelenlétét és jelentőségét hivatott kihangsúlyozni. Hogy erre lenne-e lehetőség, lehetnének más megoldások is? Lehetnének.

A Hágádából felolvasott és elénekelt imák, áldások nagy többsége általában minden szertartáson jelen van, legyen az közösségi vagy családi széder. Mindig az ünnepi küssallal kezdődik, és a szertartás sorrendje követi a mindenki által ismert formát.

A leghagyományosabb ortodoxtól egészen a lehaladóbb reformig a gyerekek mindenütt felteszik a Má nistána négy kérdését, az esetek többségében héberül, akár elmondva, akár énekelve. A különbség ott van, hogy a további imákból, magyarázatokból, áldásokból hányat és melyiket olvassák fel, énekelik el. A vacsora után az ajtó kinyitása (Élijáhu próféta érkezése) szintén minden széderen megtörténik.

(Folytatás a 8. oldalon)

A legszelídebb magyar költő még életben volt, amikor halálhírét közölték a lapok

Nemzedékének egyik legsikeresebb regényírója és színpadi szerzője volt. Nem voltak ellenségei, pályatársai szinte kivétel nélkül elismeréssel nyilatkoztak róla. A második világháborúban átélt megpróbáltatások után viszont mindig így mutatkozott be: „Szép Ernő – voltam.”

A Margitsziget egyik állandó lakója volt. Pályatársa, Hunyady Sándor szerint szinte hozzátartozott a Szigethez, ahol kék kabátban és fehér nadrágban ücsörgött a Palatinus Szálló éttermében: „A pincérek hosszú láncra mint örökséget adja kézről kézre szokásait, amelyek közé olyan furcsaságok tartoznak, hogy például száraz kenyert szeret enni.”

Szép Ernő (azaz akkor még Schön Ezékiel) tizenkilenc éves korában érkezett Budapestre, azzal a céllal, hogy hírlapíró lesz. Gyermekeveit a Máramaros megyei Huszton és Hajdúszoboszlón töltötte, falusi néptanító fiaként. Középsősébe Debrecenben és Mezőtúron járt, de az érettségig végül nem tette le, inkább a versírásra koncentrált. Tizenhét éves korában jelent meg első verseskötete, Budapestre költözése után pedig a századelő bohém élete őt is mágnés-ként vonzotta.

Gyermeki lélek

A *Hét*, a *Budapesti Napló*, majd *Az Est* és *Az Újság* munkatársaként dolgozott, a szerkesztőség és a kávéház volt az otthona. Bár sokszor esett szerelembe – egy ízben még Szentpétervárra is elutazott választottja után! –, sosem nősült meg. Népszerű színpadi szerző és sokak által olvasott, szeretett költő volt, akit az *Énekeskönyv* megjelenése (1912) után az irodalmi élet is befogadott: Ady például „édes, jó poétának” nevezte. Jó barátságban volt Molnár Ferencel, és Kosztolányi is elismerő szavakkal írt róla: „Szép Ernő az aszfalton, a kávéházban, a villamosban, a jelen fakónak hitt díszletei között is az örökkévaló dolgokat látja.” Mások inkább gyermekjének tartották, alighanem *Gyermekjáték* című, talán a mai napig legismertebb versének köszönhetően:

*Mikor én kis fiú voltam,
Kis lovon nem lovagoltam,
Nem volt nekem ponnilovam,
Ponnilovam,
Ponnilovam,
Pedig de szép mikor rohan.*

Tévednének azonban, ha Szép Ernő afféle álinaiv poétának gondolnánk: a részvét, az együttérzés, a magány, a teremtet világ minden mozanata iránt érzett szeretet és a mulandóság fölött érzett fájdalom is átszövi a sorait. Ő maga is tiltakozott a beskatulyázás ellen: „Bezártak ebbe a gyermekébe, és én azóta ülök. Rokonszenves ez a beosztás, de nem több hízogó tévedésnél” – nyilatkozta 1936-ban. Békés természetét jól mutatja az az anekdota, hogy az első világháborúban tiszté avatása után kardjába a *Leben und leben lassen* („Élni és élni hagyni”) jelmondatot vésette.

Sanzonok és színdarabok szerzője

A halk zavav, alacsony, szelíd, félnék fiatalember színdarabjai rendkívül népszerűnek számítottak a közönség körében, regényeinek megjelenése is mindig szenzációszámba ment. Verseket írt a kor híres színésznője, Medgyaszay Vilma számára, aki Szép Ernő kabaréjeleneteiben is szívesen játszott, az író pedig így emlékezett vissza rá: „A kedves emlékeztető Nagy Endre magyar kabaréjában pedig megjelenik a függöny előtt Medgyaszay Vilma, akit Miminek becézett az ország, aki elbűvölte-bájoalta művészeinket és közönségünket a Kárpátoktól az Adriáig. Az ő varázsára, az ő kedvéért írunk a chansonokat.”

Szép Ernő portréja 1915-ből

Forrás: Wikimedia Commons

Megpróbáltatások a vész-korszakban

Zsidó származása miatt 1920-ban antiszemita hecckampány indult ellene, ekkor egy évre Bécsbe emigrált. Innen írta Krúdy Gyulának: „Azt sem értem, miért kell nekem szegénynek és zsidónak lennem, amikor egyiket se kértem, csak danozni akartam, míg élek.”

A harmincas években rendkívül sikeres szerzőnek számított, regényéből, a *Lila ákác*ból zenés filmvígjáték is készült.

Hatvanéves volt, amikor 1944-ben a nyilasok kilakoltatták a margitszigeti szállodából, és egy csillagos házába száműzték, a Pozsonyi útra. Amikor öccsét a Dunába lökték, a sajtó tévedésből az ő halálhírét kelte. A csillagos házból egy sáncos csoportba került, a Veresegyház melletti Csomádra: katonai védőállások földmunkáit végeztették velük; majd egy téglagyárban várta társaival együtt a deportálást. Az oda vezető utat gyalog tették meg, ám Szép Ernő még a rettenetes útról és körülményekről, az őt ért megaláztatásokról is a rá jellemző szemlélettel, játékosan és finomsággal számol be *Emberszag* című

regényében, amely a háború vége után az első megjelent könyvek egyike volt Magyarországon. A sárga csillagról például így ír benne: „Magam nem jártam ki a házból, nem volt kedvem csillagosan sétálni. Csak kéthetenként mentem át a szemben való fodrászhoz nyitkozni meg a manikűrös kisasszony elé ülni. Azt hittem áprilisba, mikor felvartatták a csillagot, azt hittem, beléhalok a megjegyzett állattá, tárgygyá váló degradálásba. Nem, nem fogják rajtam a csillagot látni. Ott a Thököly-úton áthivatam még a fodrászt meg a manikűrös leányt; az utcára ki nem léptem; annak a háznak kertje is volt, ott sétáltam egy-egy órát reggel meg este.”

„Szép Ernő – voltam”

A költő, svéd menlevelének köszönhetően, túlélte a háborút, ám a megpróbáltatások után már csak így mutatkozott be: „Szép Ernő – voltam.” Szegénységben, nélkülözésben élt, a háború utáni új világról már nem kívánta azt a fajta finomságot, eleganciát és humanizmust, amely az ő sajátja volt; halk hangját pedig elnyomta a jelszavak harsogása. 1953-ban halt meg, 39 évvel azután, hogy papírra vetette a *Margitsziget* című verse záró sorait:

*És a part kocsiútján
Sötét hintó futott el
Úr, asszony ültek benne
S kék volt az ég fölöttük,
Oly kék volt, nem tudom, kék.
Ültem, hallgattam, néztem
És az jutott eszembe
Hogy egyszer meghalok majd
S többé sohasem élek.*

Bálint Lilla/Dívány

Új animációs film hozza napvilágra a temetkezési rituálékat

A korábban a pittsburghi Élet Fája zsinagógában történt mesélés ihlette az amerikai animátort, **Benny Zerkowiczot**, aki a helyi Chevra Kadisánál önkénteskedik, hogy tapasztalatait egy megindító műben tárja a világ elé.

2018-ban történt az antiszemita támadás a pittsburghi Tree of Life zsinagógában, ahol egy fegyveres 11 embert gyilkolt meg. *Ismertem a helyet* – mondta a 48 éves Zerkowicz a Ynetnek adott interjújában. A *támadás annyira félelmetessé tette a halált*. Ez a megdöbbentő eset inspirálta Zerkowiczot A szent társadalom című, 12 perces animációs rövidfilm megalkotására, amely megragadja a Chevra Kadisa munkájának érzelmi súlyát. A homokanimációt alkalmazó műben, ahol képeket rajzolnak és törölnek a homokban, hogy egymásba folyó vizuális effekteket hozzanak létre, az amerikai Chevra Kadisa önkénteseinek, köztük magának Zerkowicznak a hangját hallhatjuk, amint a holttesteket a temetésre készítik elő.

A filmet angol nyelven, héber felirattal már vetítik a tel-avivi Cinematheque moziban az Animix Fesztiválon, egy nemzetközi animációs, képregényes és karikatúra rendezvényen, a Nemzetközi Dokumentumfilm Animációs Verseny részeként.

Zerkowicz 2019-ben csatlakozott a Columbus Chevra Kadisha szervezetéhez, közvetlenül azelőtt, hogy a Covid-19 világjárvány leállította a világot. Döntését az a vágy vezérelte, hogy bensőségebben megértse a halált, és elvont félelemből az élet kézzelfogható részévé tegye azt.

Olvastam már a Chevra Kadisáról olyan tragédiák után, mint amilyenek Pittsburghben vagy Izraelben történtek, de nem voltam tisztában a napi munkájukkal – mondta a Ynetnek Zerkowicz.

A rövidfilm annak a folyamatnak egy megrendítő aspektusát emeli ki, amikor az elhunytakat fehér lepelbe öltöztetik, amely az ősi templom főpapjának ruházatát szimbolizálja. *Mindenki, függetlenül attól, hogy kicsoda, úgy van öltözve, mint a főpap, aki jom kipurkor a Szentek Szentjébe lép* – jegyezte meg Zerkowicz. *Ez egy gyönyörű kiegyenlítő esemény* – tette hozzá.

Ez a rituálé hangsúlyozza a Chevra Kadisa küldetését, hogy minden embert egyenlő méltósággal kezeljen, státuszától vagy körülményeitől függetlenül. A film nem riad vissza a nehéz témáktól, mint például a gyermekek temetésre való felkészítése.

Zerkowicz, aki stop-motion animátor, az Ohio Állami Egyetem professzora, valamint a Robot Chicken, a Simpson család és a Lego kaland korábbi animátora, a homokanimációt szimbolikus jelentéstartalma miatt választotta. (via Ynet)

A hónap dilemmája: egy főrabbi a halálbüntetésről

Mi a zsidó vallás álláspontja a halálbüntetés kérdésében? Az alábbiakban Fröhlich Róbertnek, a Dohány utcai zsinagóga főrabbijának gondolatait olvashatod.

Ha fellapozzuk a mózesi könyveket, a zsidó vallás „alkotmányát”, azt látjuk, hogy igen sok esetben a törvény megszegését halállal bünteti Mózes. Ebből arra következtethetünk, hogy a judaizmus elfogadhatónak, kívánatosnak tartja a halálbüntetést. Természetesen mint minden kérdésben, itt is megoszlának a vélemények, a zsidóságnak ugyanis több alapelve létezik, melyek akár antagonisztikus ellentétben is állhatnak egymással. Most épp egy ilyen kérdéskört vizsgálunk.

A legfontosabb elv a zsidóságban az élet mindennemű védelme. Oly nagy becsben áll az emberi élet, hogy a legkisebb veszély is elegendő indok arra, hogy szinte minden vallási törvényt mellőzni lehessen. A Tízparancsolat expressis verbis kimondja: *Ne gyilkolj!*

Ezzel az elvvel áll szöges ellentétben a halálbüntetés, melyet sok esetben helyez kilátásba Mózes. Sőt, így olvassuk a szövegben: „Szemet szemért, fogat fogért” (Mózes II. 21:24). E parancsot azonban soha nem vették szó szerint. A Talmud és a rabbinikus irodalom tanúsága szerint e parancs a megtorlás helyett a kompenzáció írja elő.

Am sok helyen áll, a bűnös „haljon meg”, „irtassék ki” stb. Mondhatnánk, hogy ez maga a halálbüntetés, hiszen a szöveg – nem is megalapozatlanul – maga implikálja a vélekedést.

Miként a civil jogban, úgy a zsidó vallásjogban sem lehet csak és kizárólag a legfőbb jogforrás alapján ítéletet mondani, tekintve, hogy a Tóra szövege nem pontos, nem terjed ki minden részletre, csak alapelveket rögzít. Mi sem vizsgálhatjuk a halálbüntetés kérdéskörét pusztán a tórai szövegre támaszkodva.

A rabbinikus irodalom árnyalja a képet. Kifejti, hogy a Bét Din, a rabbinikus bíróság volt jogosult a halálbüntetés kiszabására. A Misna (Mákot, 1:10) kijelenti, hogy az a bíróság, amelyik hét évben egyszer (más vélemény szerint hetven évben egyszer) halálos ítéletet hozott, véreskezűnek nevezetik. E kijelentés hátterében talán az a híres megfontolás áll, mely szerint ha valaki elvesz egy emberi életet, egy egész világot semmisít meg, hiszen nem csupán a kivégzett/meggyilkolt ember tűnik el a világból, de vele együtt a soha meg nem születő leszármazottai sem részesülnek tovább az élet adományából.

Noha a Tóra több helyen is velősen közli, hogy „a gyilkos halállal bűnhődjön”, a rabbinikus hagyomány – épp az élet becses volta miatt – kiszélesíti az ítélezési lehetőségeit.

Halálbüntetéssel járó ítéletet csak a 23 tagú bíróság hozhatott, és nekik is az elkövetett bűnnek minden kétséget kizáró bizonyítása volt a kötelességük. Kötelességül írja elő a Talmud (bSanhedrin 17a), hogy a bírák ne hozzanak a tanúvallomások napján ítéletet, hanem szó szerint aludjanak rá egyet, hátha egyikükben kétség merül fel, s ez esetben nem lehet halálos ítéletet hozni. Ezek a törvények még olyan korban születtek, amikor a zsidó közösség önrendelkezése viszonylag stabil és széles körű volt.

A későbbi rabbinikus rendelkezések idején a zsidók már nem élhettek kizárólag a saját törvényeik szerint a befogadó országokban. A nem zsidó többségi társadalom által alkotott államhoz való viszonyulásukat a Talmud kőbe vésett princípiuma határozta meg: a befogadó állam törvénye a törvény (nem vallási, hanem polgári és büntetőjogi kérdésekben).

A rabbinikus irodalomban (t. Terumot 7.20) szerepel egy eset, amikor egy zsidót kerestek a római hatóságok. Az egyik bölcs úgy határozott, hogy ki kell őt adni, függetlenül attól, hogy bűnös-e vagy ártatlan, nehogy kollektív büntetés érje a zsidókat. Egy másik azonban úgy vélte, hogy csak akkor szabad őt kiadni, ha minden kétséget kizáróan bűnös. Mindkét bölcs kimondatlanul bár, de elismerte, hogy a világi hatóságoknak joguk van akár halálbüntetést is kiszabni, ugyanakkor védeni próbálták a közösség és az egyén életét egyaránt.

Maimonidész a fentiek szellemében dönt, amikor azt írja (Misne Torá, Királyok és háborúk törvényei 3:10), hogy „ha a Bét Din nem is ítéli halálra a vádlottat, a királynak joga van megmásítani az ítéletet”. Slovo ben Aderet, a Rábsá elmagyarázza, hogy a Bét Din kizárólag tórai alapokon dönthet, a civil jog nem tartozik a vizsgálódása körébe, így válik jogosultá – az állam törvénye a törvény alapján – ítélezésre a király.

Ugyancsak Maimonidész az, aki leírja (Misne Torá, A gyilkos törvényei, 2:5), hogy amennyiben a király nem ítéli el a gyilkost, de szükség van az elrettentésre, akkor megengedett a hosszú ideig tartó börtönbüntetés, szigorú körülmények között, nehogy a leendő bűnelkövetők felbátorodjanak a király jószágának folyamonyaként.

Mint látjuk, a rabbinikus hagyomány, a zsidó vallási törvénykezés nem tekint feltétlenül írtózzattal a halálbüntetésre, ám amennyiben lehetséges, kiadja azt saját juriszdikciójából, mert az élet védelmét, még a gyilkosét is, előrébbvalónak tartja a bosszúnál vagy az igazságszolgáltatásnál.

„A halálbüntetés az egyetlen, amelyet nem lehet visszavonni, semmissé tenni, kárpótolni egy esetleges bírói tévedés esetén.”

A zsidó álláspont tehát nem ellenzi a halálbüntetést, ám ha módja van rá, nem alkalmazza, igyekszik a szemet szemért elvet nem szó szerint, hanem metaforikusan életbe léptetni. Az elkövetett bűnt megfelelő mértékű büntetéssel kell sújtani, ám amennyiben a zsidó jog szerint a megfelelő büntetés a halálbüntetés lenne, úgy a vádat minden kétséget kizáróan kell bizonyítani, nehogy szó szerint halálos tévedést kövessen el a Bét Din. Természetesen a Bét Din e hatásköre ma már csak elméleti, hiszen a zsidók az állami törvények szerint élnek mindenhol. Gyakorlati döntéseket csak limitált esetekben hoz a Bét Din, a halál- vagy börtönbüntetéssel járó ügyek pedig nem tartoznak ezek közé.

Kedves Hittestvéreink!

2026 nyarán is minőségi vendéglátással és családi hangulattal várjuk pihenni vágyó vendégeinket a Mazsihisz teljeskörűen felújított, gyerekarát balatonfüredi üdülőjében.

Nemcsak teljes ellátást, hanem félpanziót is igénybe lehet venni, hogy mindenki megtalálja a számára legmegfelelőbb lehetőséget.

A szobák 2-3 ágyasak, emellett kétszobás apartmanok is elérhetők a családok számára, a kicsik kényelméről pedig babaágygal és etetőszékkel gondoskodunk.

Nyitvatartási időszak:

2026. június 11. - 2026. szeptember 6.
Előszézon: 2026. június 11. - június 21.
Főszézon: 2026. június 22. - augusztus 23.
Utószézon: 2026. augusztus 24. - szeptember 6.

Mazsihisz Üdülő
Balatonfüred, Liszt Ferenc utca 6.

2026-os szállásdíjak és az étkeztetés árai

Éjszaka / fő	Felnőtt (15 éves kortól)		Gyermek (3-14 évig)	
	Előszézon- utószézon	Főszézon	Előszézon- utószézon	Főszézon
Szállásdíj + étkeztetés				
Szállás reggelivel	12.900 Ft	14.900 Ft	7.000 Ft	8.000 Ft
Félpanzió	14.900 Ft	16.900 Ft	9.000 Ft	10.000 Ft
Teljes ellátással	17.900 Ft	19.900 Ft	10.000 Ft	11.000 Ft
6 éjszakai csomag teljes ellátással	-	Kedvezményes ár: 100.000 Ft	-	-
18 év feletti IFA	740 Ft/éjszaka			
Étkezés	Felnőtt	Gyermek	A szállás és étkeztetés ára az áfát tartalmazza. Lehetőség van csak étkezés rendelésére. Legkésőbb 8 nappal korábban kérjük leadni az igényeket, előre fizetéssel.	
Reggeli	2.500 Ft	1.500 Ft		
Ebéd / meleg vacsora (sábeszi vacsora)	4.500 Ft	3.000 Ft		
Hideg vacsora	4.000 Ft	2.500 Ft		
Az étkezés összesen:	11.000 Ft	7.000 Ft		

Jelentkezni az udulo@mazsihisz.hu címen lehet.
Telefon: 06-30-638-6712

A háború és a politikai nyomás dacára szárnyal a high-tech

Annak ellenére, hogy a gázai háború miatt a gazdaság elszigetelődését jóslták, Izrael 2025-ben több milliárd dolláros védelmi, technológiai és energetikai megállapodásokat kötött nyugati és arab hatalmakkal, így módon bővítve kereskedelmi kapcsolatait a hatalmas diplomáciai nyomás közepette.

A PwC Israel könyvvizsgáló cég legfrissebb jelentése szerint az izraeli technológiai akvizíciók és tőzsdéi bevezetések értéke 2025-ben elérte az 59 milliárd dollárt, ami mintegy 340%-os növekedést jelent az előző évhez képest. Ezt a kibebiztonsági, biztosítási és fintech szektorokban kötött milliárdos üzletek, valamint a tőzsdéi kibocsátások (IPO-k) fellendülése hajtotta. Németországgal, Görögországgal és az Öböl menti partnerekkel több milliárd dolláros rakétavédelmi, tüzéségi és hadianyag-szállítási szerződéseket írtak alá. Izrael emellett jóváhagyott egy több tízmilliárd dollár értékű földgázüzletet Egyiptommal, amely az ország eddigi legnagyobb energiaexportja, írja az Algemeiner nyomán a Szombat.

Erel Margalit kockázati tőkebefektető és volt Kneszet-képviselő szerint az ország innovációs gazdasága 2025-ben „bebizonyította ellenálló képességét a háborúval, a geopolitikai nyomással és a lassulásról szóló ismételt jóslatokkal szemben”.

Az Alphabet 32 milliárd dolláros üzlete, amellyel felvásárolta az izraeli Wiz kibebiztonsági céget, a valaha volt egyik legnagyobb kibebiztonsági tranzakció, és jelentős részét tette ki a 2025-ös technológiai üzletkötéseknek. De a PwC Israel szerint a Wiz-üzlet nélkül is több mint kétszeresére, mintegy 32 milliárd dollárra nőttek az izraeli technológiai cégeladások (exit). Ez magában foglalt további hat, egyenként több mint egymilliárd dollár értékű kivásárlást és hét izraeli alapítású vállalat tőzsdére lépését összesen 14,6 milliárd dollár értékben – szemben az előző évi mindössze 781 millió dollárral.

A lendület a hosszú távú külföldi befektetésekre is kiterjedt. Az amerikai csipóriás, az Nvidia nemrégiben jelentette be, hogy egy több milliárd sékeles kutatás-fejlesztési (K+F) központot hoz létre Észak-Izraelben, amely várhatóan a vállalat szilícium-völgyi központja után a második legnagyobb lesz. 2027-ben kezdik építeni Kirját Tivon közelében a létesítményt, amely több mint 10.000 embert foglalkoztat majd. Jensen Huang alapító és vezérigazgató Izraelt az Nvidia „második otthonának” nevezte, hozzátéve, hogy az ország „a világ legbriliánsabb technológusainak ad otthont”.

Hírek, események röviden

– 1%. Kérjük, segítse személyi jóvedelemadója 1%-ával a már igen idős Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockázatosával mentették a zsidó üldözötteket. Köszönjük támogatását. Igaz Emberekért Alapítvány. Adószámunk: 18040094-1-43.

Az Nvidia emellett mintegy 1,5 milliárd dollárt különített el Izrael legnagyobb adatközpontjának felépítésére Galileában, amely egy új, MI-fejlesztéseket támogató szuper-számítógépnek ad majd helyet. A bejelentés olyan hírek közepette érkezett, miszerint az Nvidia megállapodott a Groq nevű MI-csip startup mintegy 20 milliárd dolláros készpénzes felvásárlásáról, ami a cég eddigi legnagyobb üzlete. Az izraeli K+F központtal kapcsolatban Huang kijelentette: „Új kampuszunk olyan hely lesz, ahol csapataink együttműködhetnek, alkothatnak, és építik a mesterséges intelligencia jövőjét.”

A védelem terén az elmúlt hetekben több nagy szerződést véglegesítettek. Németország most hagyta jóvá az izraeli Arrow-3 rakétavédelmi rendszer beszerzésének több milliárd dolláros bővítését, amivel a megállapodás összértéke körülbelül 6,5 milliárd dollárra nőtt – ez Izrael történetének legnagyobb védelmi exportja. Görögország a közelmúltban hagyta jóvá az Elbit Systems PULS kilövőinek megvásárlását egy mintegy 755 millió dollár értékű üzlet keretében. Egy különálló, rendkívül titkos üzletben a védelmi óriáscég aláírta eddigi legnagyobb szerződését: egy 2,3 milliárd dolláros megállapodást egy fejlett stratégiai rendszer szállításáról egy külföldi ügyfélnek, amely széles körű értesülések szerint az Egyesült Arab Emírségek.

Az energetika volt a másik terület, ahol Izrael nagy horderejű megállapodással zárta az évet: egy 35 milliárd dolláros földgázexport-megállapodást hagytak jóvá Egyiptommal, amely az ország történetének eddigi legnagyobb ilyen jellegű üzlete. A megállapodás értelmében az izraeli Leviathan gázmező partnerei – a Chevron vezetésével – mintegy 130 milliárd köbméter gázt szállítanak

Egyiptomnak 2040-ig. A bevétel nagyjából fele, becslések szerint 112 milliárd sékel, az izraeli államkasszába folyik be. Benjámín Netanjahu miniszterelnök szerint az üzlet „jelentősen megerősíti Izrael pozícióját regionális energiahatalomként”, és több tízmilliárd sékelt csatornázza a gazdaságba és a közszolgáltatásokba.

Az egyiptomi tisztviselők – akiknek kormánya közvetítőként lépett fel az Izrael és a Hamász közötti konfliktusban – hangsúlyozták, hogy a megállapodás kereskedelmi tranzakció, amelynek „nincsenek politikai aspektusai”.

Margalit szerint a 2025-ös üzletkötések mértéke nem spekulatív túlzásokat tükröz, hanem az alapokhoz való visszatérést. „Ez nem egy hájpciklus volt – nyilatkozta az Algemeinernek –, hanem Izrael azon képességének megerősítése, hogy technológiát tud építeni – különösen a fejlett MI-vertikumokban – a realgazdaság legnehezebb és legszabályozottabb területein: a kibebiztonságban, a fintechben, a biztosításban, a védelemben és az energetikában.”

„Ezeket a területeket a bizalom, a precizitás és az elszámoltathatóság dönti el az eredményeket, és éppen ezért tért vissza a globális tőke és a stratégiai partnerek tömege Izraelbe.”

Programajánlat

Április

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

Április 19. (vasárnap) 19 óra: Capa – dráma – Utolsó előadás!
Április 20. (hétfő) 19 óra: Tony Curtis – Hollywood hercege – dráma
Április 21. (kedd) 19 óra: A Latabárné fia – dráma – Utolsó előadás!
Április 23. (csütörtök) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma
Április 25. (szombat) 19 óra: Én, ZsaZsa – dráma
Április 26. (vasárnap) 19 óra: Három jiddise mame – zenés est
Április 27. (hétfő) 19 óra: Albina – A nő a Nobel-díj mögött – mono-dráma
Április 28. (kedd) 19 óra: Gábor György: Talmud, Tóra... – előadás
Április 29. (szerda) 19 óra: Mózes és Jézus Pesten – politikai kabaré
Május 2. (szombat) 19 óra: Próbaüzem – Rövidzárlat – impro est
Május 6. (szerda) 19 óra: Az ötször született fiú – komédia

Budai Micve Klub
(II. Frankel Leó út 49.)

Április 01. (szerda): Szédervacsora
Április 02., április 09. (csütörtök): Peszáh
Április 19. (vasárnap) 18.00: Tömpe Zoltán: őseim – Magyar nemesek – askenázi zsidók című könyvének bemutatója.
Április 26. (vasárnap) 18.00: Izrael jelene-jövője. Vendégünk Nemes Dániel, a közösségi média egyik legismertebb, Izraellel foglalkozó szakértője. Beszélgetőtársa: Kozma Levente.

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órától.
Április 13.: Borgula András, a Gólem Színház első embere beszél a megalakulás óta eltelt két évtizedről.
Április 20.: A retró bárzene ásza, Fűzy Gábor gondoskodik a kitűnő hangulatról.
Április 27.: „Pekingi tudósítónk”, Vértés Klári előadása „Egy test – két megközelítés, avagy a nyugati/keleti orvoslás különbségei” címmel.

Emberség és példamutatás

Az Élet Menete Alapítvány átadta a Kézdy György-díjakat

Balla Margit, Gündert Anna (Anikó) és Flór Péter részesült Az Élet Menete Alapítvány évente odaítélt Kézdy György-díjában. Az ünnepélyes díjátadón a Mazsihisz-BZSH Síp utcai székházában beszédet mondott dr. Frölich Róbert országos főrabbi, dr. Grósz Andor, a Mazsihisz s egyben az alapítvány elnöke, valamint Anger Zsolt színész-rendező.

Az április 16-i holokauszt-emléknap kapcsán az akkor frissen megalakult Az Élet Menete Alapítvány 2003-ban rendezte meg Budapesten első ízben Az Élet Menetét több ezer fő részvételével, majd a későbbi években több tízezerre nőtt azoknak a száma, akik ebben a formában emlékeztek a vézskorszak áldozataira és hívták fel a figyelmet a mindenkori kirekesztés, gyűlöletbeszéd és idegengyűlölet elleni harc fontosságára. Az alapítvány létrehozásában orosz-lánrésze volt két színművészek, **Kézdy Györgynek** (1936–2013) és **Székelyi Józsefnek** (1946–2018).

A Kézdy Györgyről elnevezett díjat 2014-ben adták át először. Ebben az elismerésben azok részesülnek, akik – Az Élet Menete Alapítvány küldetésével összhangban – emberségükkel, felelősségvállalásukkal és munkásságukkal példát mutatnak az egész társadalomnak.

A Mazsihisz-BZSH Síp utcai székházának Goldmark Termében ünnepélyes keretek között adták át a Kézdy György-díjakat. A ceremónián a díjazottakat Kézdy György unokája, **Kézdy Klementina**, valamint Székelyi József fia, **dr. Székelyi Márton** méltatta. A rendezvényen a Lauder Javne zeneiskola művészei, **Weinek Liza** (ének) és **Incze Zsóka** (zongora) működtek közre:

Ünnepi beszédet mondott **dr. Frölich Róbert** országos főrabbi, **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz s egyben az alapítvány elnöke, valamint **Anger Zsolt** színész-rendező. Részt vett a rendezvényen **Szabó György**, a Mazsók elnöke, **Mester Tamás**, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke és **Fináli Péter**, a Mazsihisz vezetőségi tagja is.

Dr. Frölich Róbert országos főrabbi köszöntőjét a mostani zsidó ünnepekre fűzte fel zájain ádártól pürimig, mondván: mivel az alapítvány egyik legfőbb célja az emlékezet megőrzése, ennél most nincs is aktuálisabb, hiszen ebben az időszakban az emlékezés körül forog a zsidó élet. Zájain ádárkor Mózesre, pürimkor pedig Eszterre és Mordechájra emlékezünk, akik a perzsa birodalom zsidókat halálra szánó hatalmasságaival vették fel a harcot. Márpedig az iráni fejlemények – bizonyos tekintetben aktualizálva – kapcsolatba hozhatók az Eszter könyvében leírtakkal, vagyis Hámán hajdani „eliminálása” az ajatollah és a holokauszttagadó volt iráni elnök „eliminálásával”.

Dr. Frölich Róbert a beszédét ezzel zárta:
„Nekünk, akik az életkorunk révén rendelkezünk némi tapasztalattal és konzisztens gondolkodással, az emlékezet átörökítése révén át kell adnunk minél több tudást minél több fiatalnak, hogy a következő generációk elkerülhessék a jövőbeni Hámánokat.”

Dr. Grósz Andor, a Mazsihisz s egyben Az Élet Menete Alapítvány kuratóriumi elnöke beszédében kiemelkedő személyiségeknek nevezte a díjazottakat és különleges alkalomnak a mostani díjátadót, hiszen nemcsak azokat ünnepeljük most, akik kiérdemelték a Kézdy György-díjat, hanem fejet hajunk annak névadója, a színművész, a humanista, a társadalomért felelősséget érző ember előtt is.

„Kézdy György egész életével a humanizmus, a bátorság és az igazság mellett kiállás eszményét testesítette meg, és Székelyi Józseffel

együtt példát mutatott abból, hogy vannak, akik fényt gyújtanak a történelem legsötétebb óráiban is” – hangsúlyozta dr. Grósz Andor.

Hozzáfűzte: a Kézdy György nevet viselő díj azokat ismeri el, akik ma, a 21. század kihívásai között is képesek kiállni az emberi méltóságért, a párbeszédért, az emlékezésért; akik nem engedik, hogy a történelem tragédiái elhalványuljanak; és akik tudják: a múlt megértése nélkül nincs felelős jövő.

Művésztársaként Anger Zsolt színész-rendező méltatta Kézdy György alakját, úgy a kivételesen szívélyes magánembert, mint a nagyszerű színművészt. Felidézte: „A színpadon találkoztunk először, egy olyan darabban, amit szívből utáltunk mind a ketten az első próbától az utolsóig, de játszani nagyon szerettük. Először tartottam tőle, az elképzeléseimet bizonyára az a sok cinikus, intrikus szerep torzította, amiben láthattuk őt, de ezek a félelmek az első pillanatban elpárologtak.”

„Kézdy Györgyben egy jó kedélyű, kíváncsi, huncut gyereket ismerem meg, egy csintalan óvodást, aki imádott nevetni és imádott játszani” – mondta Anger Zsolt, aki 2010-ben már mint rendező invitálta meg őt egy szerepre, mikor **Kulka Jánossal** és **Nagy Ervinnel** vitték színre az Esőembert. „A darabban Kézdy György egy orvost alakított, játékán egyszerre lehetett sírni és röhögni, és akkor még nem tudtuk, hogy ez lesz az egyik utolsó alakítása.”

A díjazottak laudációi

Balla Margit

Vannak alkotók, akik falakat emelnek maguk köré, és vannak művészek, akik kapukat nyitnak. Olyan kapukat, amelyeken átlépve egy színebb, igazabb és mélyebb világba érkezőnk. Ma egy olyan „kapunyitót” köszöntünk, akinek grafikái, bábjai és színházi látomásai mögött mindig ott dobog az emberi sorsok iránti végtelen tisztelet. Amikor Az Élet Menete Alapítvány kuratóriuma a 2025. évi Kézdy György-díjról döntött, egy olyan hiteles személyiséget kerestünk, akinek művészete és etikája elválaszthatatlan egységet alkot. Balla Margit munkássága pontosan ez a ritka ötvözet: a páratlan vizuális kultúra és a rendíthetetlen humanizmus találkozása.

Margit számára a művészet nem öncélú játék. Amikor a Javne Színházról, a bábokról és a gyermekekről van szó, elhivatottsága nem ismer határokat. Tudja, hogy a báb nem csupán fa és textil, hanem egy tükör, amelyben a gyermekekkel együtt mi, felnőttek is megláthatjuk saját lelkünket. Különleges érzékenységgel nyúl az európai zsidó kultúra gyökereihez, és úgy ver hidat múlt és jelen közé, hogy közben a legnehezebb történelmi emlékezetet is képes a szépség és a remény nyelvén elbeszéli.

Balla Margit az a típusú alkotó, akinek nagyszerű elképzelései, világmegváltó tervei vannak, mégsem

akarja soha senkire ráerőltetni az akarát. Nem jelöl ki kötelező irányokat, nem akarja megmondani, ki merre tartson. Ehelyett valami sokkal nemesebbet tesz: nagy szeretettel és mély tisztelettel egyengeti mások útját. Támogat, bátorít, és hagyja, hogy a mellette lévők is kivirágozzanak. Ez a fajta szakmai és emberi alázat az, amely őt Kézdy György szellemi örökösevé teszi.

Kedves Margit! A Kézdy György-díjjal ma azt a csendes méltóságot és azt a teremtő erőt köszönjük meg, amellyel körbeveszel minket. Köszönjük, hogy megtanítasz minket látni, emlékezni és – ami a legfontosabb – embernek maradni a művészet ereje által.

Gündert Anna (Anikó)

Vannak hivatások, amelyeket nem lehet csupán megtanulni. Vannak utak, amelyeket nem a térkép, hanem az iránytűnek használt szív jelöl ki. Ma egy olyan hölgyet köszöntünk, akinek a jelenléte halk, de a tettei annál hangosabban beszélnek az emberségről. Amikor Az Élet Menete Alapítvány kuratóriuma a 2025. évi Kézdy György-díjról döntött, egy olyan arcot kerestünk, amelyen ott tükröződik a türelem, a figyelem és az a fajta alázat, amely Kézdy György művészetének és emberi tartásának is alapköve volt.

Ezt az arcot Annában találtuk meg – abban az asszonyban, akit mi mindannyian, akik szeretjük és tiszteljük, Anikónak, vagy még inkább Ancinak hívunk. Ez a névválasztás nem véletlen: benne van az a végtelen közvetlenség, szeretet és bizalom, amellyel ő mindenki felé fordul.

A mai világban, ahol mindenki beszélni akar, ahol mindenki a saját igazát harsogja, Anikó egy ritka kincs ad nekünk: a hallgatni tudás művészetét. A MAZS Alapítványnál végzett munkája során ő az, akihez oda lehet lépni, akinek a vállára rá lehet dőlni. Az ő kezében a szervezés nem száraz adminisztráció, hanem gondoskodás. Úgy építi fel a klubfoglalkozások közösségeit, hogy ott mindenki – legyen bármilyen törekény vagy idős – újra fontosnak, láthatónak és szerethetőnek érezheti magát.

Anikó pontosan ezt teszi. Ő az a biztos pont, aki mindig ott van, ahol szükség van rá. Kitűnő érzékeléssel szervez, látja a feladatot, de közben sosem veszíti el az embert a szemé elől. Nem kérdezi, miért, nem mérlegeli a fáradságot; egyszerűen ott terem, segít, és hallgat – mert tudja, hogy néha a hallgatás a legfontosabb segítség. Az Élet Menete Alapítvány és a MAZS Alapítvány közös küldetése a múlt sebeinek gyógyítása és az emlékezés lángjának ébren tartása. Anikó ebben a munkában nemcsak munkatárs, hanem lelki támasz is.

Szakmai alázata és az a mély empátia, amellyel a holokauszt túlélők felé fordul, példaértékű. Ő nemcsak a mindennapi méltó életkörülményekért küzd, hanem azért is, hogy ezek az emberek érezzék: a sorsuk, a történetük drága kincs a mi számunkra.

Kedves Anikó, kedves Anci! Bár az oklevélen a hivatalos neved szerepel, a Kézdy György-díjjal ma mégis azt az embert ünnepeljük, aki mindenkinél ott segít, ahol tud. Ünnepeljük azt a szívéllyességet, amit a neved jelent számunkra. Aki tudja, hogy egy jó szó, egy odafigyelő tekintet vagy egy precízen megszervezett délután többet ér ezer szónál. Kívánjuk, hogy maradjon meg benned ez a kifogyhatatlan energia és derű, amellyel mindannyiunk életét gazdagítod.

Flór Péter

Vannak hivatások, amelyek nem látszanak azonnal; ott rejlenek a falak színeiben, a város lüktetésében és azokban a hidakban, amelyeket emberek és közösségek közé építünk. Ma egy olyan embert köszöntünk, aki nemcsak átlátja ezeket a láthatatlan összefüggéseket, hanem elhivatottságával képes a szürkeséget étellel és jelentéssel megtölteni. Amikor Az Élet Menete Alapítvány kuratóriuma a 2025. évi Kézdy György-díjról döntött, olyan személyiséget kerestünk, akinek szakmai alázata és etikai tartása méltó párja Kézdy György örökségének. Flór Péterben egy olyan alkotó partnert és vezetőt ismertünk el, aki a háttérben maradván is képes sorsfordító értéket teremteni.

Az Igaz Emberekért Alapítvány 2025. évi beszámolója

Az Igaz Emberekért Alapítvány 34 évvel ezelőtt jött létre azzal a céllal, hogy segítséget nyújtson azoknak, akik az 1944-es vézskorszakban kiemelkedtek emberségükkel, bátorságukkal, és életük kockáztatásával mentettek zsidó üldözötteket. Bátor tettükért az izraeli Jad Vasem Intézetől a „Világ Igaza” kitüntetésben részesültek.

Az elmúlt több mint három évtized alatt sajnos nagyon megfogyatkozott az életben lévő Igaz Emberek száma, ma már valamennyien 90 éven felüliek. A 99. és a 100. életévét betöltő kitüntetettek, Almásy Gyula Bélát és dr. Abonyi Ivánné 2025 nyarán köszöntöttük születésnapjukon.

Az év során a kitüntetettek közül egy fő elhunyt, temetésén mi is búcsúztunk a 91 éves Csik Imrétől. Tisztelettel és szeretettel őrizzük emlékét.

Alapítványunk segítsége elsősorban pénzügyi támogatásokból áll, de kiterjed személyes látogatásokra és egy-egy probléma megoldására is. A pénzügyi támogatás mellett telefonos és személyes kapcsolattartással, különböző eseményeken való részvételük megszervezésével, kísérésükkel segítjük őket. Közbenjárásunknak köszönhetően megemelték a Mazsihisz és a BZSH által folyósított rendszeres gyógyszer-támogatásuk összegét.

A holokauszt túlélők mellett az Igaz Emberek is meghívást kaptak a munkáját megkezdő Emlékezzünk és Emlékeztessünk Alapítvány februári rendezvényére. Egy Igaz Emberrel jelen voltunk a szeptemberi irodaavatón, valamint az általuk szervezett jótékonyági koncerten a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában.

Az Élet Menetere a kitüntetettek egészségi állapotuk miatt sajnos nem tudtak eljönni.

2025 decemberében könyv alakban is megjelentek Sziklainé Lengyel Zsófia túlélőkkel és Igaz Emberekkel készített interjúi, a bemutatót dr. Abonyi Ivánné Igaz Ember is megosztotta gondolatait a hallgatósággal.

Az év során összesen 373.000 forint adomány érkezett alapítványunkhoz 12 magánszemélytől, és 300.000 Ft hitközségektől (Mazsihisz és BZSH). A magánszemélyek jövedelemadójából felajánlott 1%-okból a NAV 137.622 Ft-ot utalt részünkre. A beérkezett összegekből egy személynek adtunk rendkívüli támogatást, és a decemberi ünnepek előtt mindegyik kitüntetett részére 100.000 Ft-ot utaltunk.

2026-ban is folytatjuk eddigi tevékenységünket, a kitüntetettek magas életkoruk okán is fokozott segítséget, törődést igényelnek.

Kérjük, ha egyetért céljainkkal, támogassa továbbra is anyagi lehetőségei szerint a szörnyű idők embermentőit. A legkisebb adományt is örömmel fogadjuk mint az Igaz Emberek iránti hála és szolidaritás kifejezését. Közhasznú alapítványként igény esetén kiállítjuk a megfelelő adóigazolást.

Az adományt bankszámláról utalva vagy készpénzes átutalással az alábbi számlaszámra küldhetik:

Igaz Emberekért Alapítvány
11707024-20313964-00000000

A személyi jövedelemadó 1%-át az alábbiak szerint kérjük felajánlani:

Igaz Emberekért Alapítvány
Adószám: 18040094-1-43

Az Igaz Emberekért Alapítvány Kuratóriuma nevében:
Barnai Ildikó elnök

Néhány peszáchi tudnivaló

Az ünnepről

Peszách, a „zsidó húsvét”, a felszabadulás emlékét őrzi, és azt idézi, hogy Izrael gyermekei a több mint két évszázados egyiptomi rabság után tömegesen kivonultak Egyiptomból. A történetet – amely Izrael elnyomatását és mérhetetlen szenvedését, Mózes és testvére, Áron isteni küldetését, a nép megszabadításáért végzett fáradhatatlan tevékenységüket, az egyiptomi fáraó csökkönyös kérlelhetetlenségét, az Isten rendelte katasztrófák sorozatát, majd a fáraó megváltozását és az izraeliták menekülését beszéli el – *Mózes második könyvének 1–15. fejezete* írja le. Ez az esemény a zsidó történelem epicentruma, mert ebben kristályosodik ki a zsidó nemzeti azonosság, ezáltal született meg a zsidóság mint szabad nép, és mert az egyiptomi szolgátság tanulságainak szilárd alapjairól szökökzentek számba a zsidó hit és etika jelentős fogalmai.

A *Tóra* „a kovásztalan kenyér ünnepe”, *hág hámécot*nak nevezi peszácht, legfontosabb megkülönböztető jegyét határozza meg ezzel. Az imakönyv „szabadulásunk idejéért” – *z'mán héruetenu* – is említi, legjellemzőbb tartalmi vonására utalva.

A legelterjedtebb a *hág hápeszách* elnevezés, ami azt jelenti: „peszách ünnepe”. A „peszách” az ünnep előesti *pászkaáldozatra* utal, amelyet Isten ígéretének – „...elkerüllek beneteket, és tirajatok nem lesz pusztító csapás...” (*2Mózes 12:13.*) – emlékeztetőre hoztak. A „peszách” név a *Misnában* és a rabbinikus irodalomban is közkeletű.

Peszáchnak a mezőgazdaságban is van jelentősége: a korai aratás idejét jelzi Izrael földjén. Az árpa aratásának kezdetét a peszách második napján hozott különleges *omeráldozattól* számították.

Hét napig kovásztalan kenyeret egyetek! (*2Mózes 12:15.*)

Semmiféle kovászosat ne egyetek! Kovásztalan kenyeret egyetek, bárhol laktok! (*2Mózes 12:20.*)

Peszách különleges vonása a kovásztalan kenyér fogyasztása és minden kovászos étel – *háméc* – evésének és birtoklásának szigorú tilalma. **„Ki kell irtani Izraelből mindenkét, aki kovászosat eszik az első naptól a hetedik napig.”** (*2Mózes 12:15.*) Másutt ezt olvassuk: **„Hét napon át ne lehessen kovászt találni a házatokban; ki kell irtani Izrael közösségéből mindenkit, akár jövevény, akár az ország szülötte, aki kovászosat eszik.”** (*2Mózes 12:19.*)

Többek között ezeket az utasításokat kapták Izrael gyermekei az egyiptomi rabságból való szabadulást, a kivonulást megelőzően. **„Tartsátok meg a kovásztalan kenyér ünnepe... nemzedékről nemzedékre örök rendelkezés szerint.”** (*2Mózes 12:17.*)

Peszách idején nemcsak enni, hanem birtokolni is tilos hámécot. **„...ne lássanak nálad kovászos ke-**

nyeret... kovászt se lássanak sehohatárodban...” (*2Mózes 13:7.*) és **„...ne lehessen kovászt találni a házatokban...”** (*2Mózes 12:19.*)

Ezek a tilalmak – hogy se látni, se találni ne lehessen – nem vonatkoznak arra a hámécra, ami nem a zsidóé. Nem zsidónak ha zsidóhoz látogatába megy, dolgozik nála vagy lakást bérel tőle, nem tilos hámécot tartania. Természetesen jól el kell különítenie a hámécát, nehogy akaratlanul a zsidóhoz kerüljön belőle.

Ez alatt a hét alatt tilos nyereséget, hasznót vagy előnyt szerezni hámécból, még ha nem zsidó tulajdona is.

A tilalom minden tekintetben egyformán vonatkozik a kovászos ételekre és a kovászóanyagokra, például az élesztőre.

A *Tóra* tilalma niszán hónap 14. napján, délben lép életbe (maga az ünnep csak aznap este kezdődik el). A bölcsek azonban óvatosságból két órát hozzátoldottak a tiltott időszakhoz, nehogy valaki akaratlanul megsértse a bibliai előírást. A hajnaltól az est beálltáig tartó nap egyharmadán túl – körülbelül délelőtt 9.15–9.30-tól kezdve – már nem szabad hámécot enni.

A diaszpórában, ahol peszách ünnepe nyolcnapos, a hámécra vonatkozó törvények időhatálya egy nappal tovább tart.

Mi az a háméc?

Háméc minden nyersanyag, ami az öt fő gabonafajtából – *búzából, rozs-ból, árpából, zabból vagy tönkölyből* – készült, és folyamatosan legalább tizenhét percen keresztül vízzel volt érintkezésben. Az ilyen örleményben vagy lisztben már megindulhatott a kovászosodási, erjedési folyamat.

Háméc minden étel vagy ital, amely e gabonafajták valamelyikéből készült, vagy amibe ilyen adalékanyag került, ha csak egy pillanatra is. Az egyetlen kivétel a *máca*, az említett kovásztalan kenyér, amelyet különleges óvó rendszabályok betartásával sütnek, nehogy meginduljon az erjedési folyamat. Az a macesz, amelynek készítésénél nem tartották be ezeket a rendszabályokat, hámécnak számít. Ezért az egyéb időszakokban fogyasztásra szánt maceszt „Nem peszáchi” felirattal árusítják.

Azokat a tényezőket és evőeszközöket, amelyek csak egy pillanatra is háméccal érintkeztek, tilos peszáchkor használni, hacsak nem lehet kaserolni őket.

Az év közben használt sütőt és tűzhelyet csak akkor lehet peszáchra alkalmassá tenni, ha az előírt eljárás szerint kitisztították és kaserolták őket. Az áskénáz zsidók nem szoktak rizst, kukoricát, földimogyorót és hüvelyeseket enni peszáchkor, mert hámécnak tekintik ezeket, bár a bibliai meghatározás szerint nem számítanak annak. A szokás onnan ered, hogy ezeket a terményeket régebben

részesítik a kézzel készültet. A modern gépek használata nemcsak a jó minőséget biztosítja, de lerövidíti a gyártási időt is, így csökkenti az erjedési folyamat megindulásának veszélyét.

Nem számít, hogy a macesz kerek vagy szögletes: a formának nincs jelentősége.

A megsült macesz nem tud erjedésnek indulni. Az összetört vagy morzsolt kész maceszből különböző alapanyagokat lehet készíteni: maceszdarát, maceszpelyhet, macesztortához való lisztet és hasonlókat.

Mi az a *máca smurá*? A *smurá* azt jelenti: „óvott”, „örzött”. *„Tartsátok meg a kovásztalan kenyér ünnepe...”* (*2Mózes 12:17.*): ez azt a jelentést is tartalmazza: „és őrizzék meg a maceszt” (attól, hogy háméc legyen). A legtöbb bölc – következőképpen a háláhá – szerint az őrzést akkor kell elkezdni, amikor a gabonát lisztté őrölték. Miután minden, peszáchra készült maceszt így őrölt lisztből sütnek – ezt *misáát t'hinán* hívják –, a peszáchra kóser macesz gyakorlatilag mindig *máca smurá*.

Néhány bölcnek azonban az volt a véleménye, hogy a maceszt a gabona learatásától kezdve őrizni kell – ezt *misáát k'cirán*ak nevezik. Ezért vannak, akik aggályosan ügyelnek arra, hogy csak olyan maceszt egyenek, amelynek őrzése – *smirája* – így történt. Némelyek peszách egész idején ilyen maceszt esznek, mások csak a széderestén ragaszkodnak ehhez. Ez az aratástól fogva őrölt macesz a tulajdonképpeni *máca smurá*.

A háméc tilalma, amely peszách egész hetén át érvényben van, az ünnep megkezdése előtti nap reggelén lép hatályba, a *máca* evésének parancsolata viszont csak a széderesté(ke)n, amikor legalább egy olajbogyó méretű darabot kell enni, hogy teljesítsük a parancsolatot. Az első széder(ek) után nem kötelező maceszt enni. Aki nem eszik, nem sérti meg a törvényt, míg nem fogyaszt helyette hámécot.

Miután a hámécból nem szabad hasznót húzni, a hasonállatokkal és a kedvencekkel sem szabad megetetni semmit, ami az öt fő gabonafajtából készült. Ha az állat nem bírná ki egy hétig kovásztalan étel nélkül, el kell adni egy nem zsidónak, aki gondoskodik róla. Természetes – különösen ha előre megbeszéljük –, hogy peszách után visszavásároljuk, még ha magasabb áron is.

Takarítás

A peszáchi előkészületek alapos nagytakarítással kezdődnek.

Az ünnepre való bevásárlás különleges figyelmet kíván, mert gondosan ügyelni kell, hogy semmi olyasmit ne vegyünk, ami hámécot tartalmazhat. Ha feldolgozott élelmiszert vásárolunk, vizsgáljuk meg, hogy rajta van-e a rabbinikus kóserági tanúsítvány. Az arany szabály: „Ha nem biztos, inkább ne!”

A tűzhely sütőt és égőt peszáchi használatra kaserolni kell, s ha nincs külön peszáchi edény, akkor a főző- és étkezőedényeket is. Ezt peszách előtt bármikor el lehet végezni, de legkésőbb az ünnep beállta előtti reggelen, a hámécévés tilalma utáni egy órán belül be kell fejezni az edények kifőzését.

A b' dikát háméc szertartását, a kovászos keresését a peszách előtti estén – niszán 14-e előestéjén – kell elvégezni. Az est beállta után amint lehet, el kell kezdeni a kutatást.

A *Misná* fekteti le, hogy a peszách előtti estén az egész ház gondos és alapos átkutatásával kell megtalálni és eltakarítani a hámécot: még az ősi kőfalak repedéseit is meg kell nézni. Bár régi szokás nagytakarítást rendezni az ünnep előtt, a *Misná* által előírt szertartásos kutatás a peszáchi előkészületekhez tartozó hagyomány maradt.

A kutatás hagyományos szertartását így kell elvégezni:

A kutatás megkezdése előtt a következő áldást mondjuk:

Báruh Átá Ádonáj, Elohénu Meleh HáOlám, áser kid' sánu b' micvótáv, v' civánu ál biur háméc.

„Áldott légy Te, Örökkévaló Istenünk, a Világ Királya, ki megszentelt minket parancsolataival s meghagyta a háméc megsemmisítését.”

A családfő égő gyertyával a kezében végigjárja a lakás szobáit, s a padlástól a pincéig átkutat mindent, ahová bármikor bármiféle étel kerülhetett.

Miután nem valószínű, hogy a nagytakarítás után morzsa vagy más háméc maradt a lakásban, de az áldást sem mondhatják hiába, szokássá vált, hogy a kutatás megkezdése előtt kis kenyérdarabkákat dugdosnak el a lakás különböző pontjain. (Persze nem kell összemorzszálni a lakást, de ha megjegyzzük, hány darabkát dugtunk el, biztosan megtaláljuk őket.)

Egy nagy fakanalat szoktak gyűjtőlapátnak használni, amelyre tollal söprik rá a morzsát. Bármilyen eszköz alkalmas, például papírlapra vagy papírcsacskóra is lehet gyűjteni.

A másnap reggel elfogyasztandó hámécot ételt a keresés kezdete előtt el kell tenni, és nem kell figyelembe venni.

A kutatás befejezése után, mikor már minden lehetséges hámécot összeszedtünk, „megsemmisítési nyilatkozatot” – *bitult* – teszünk:

„Minden kelt vagy kovászos, ami a birtokomban van – miután nem látam és nem semmisítettem meg –, semmisnek és tulajdonos nélkülinek tekintendő, miként a föld pora.”

Ezt a kijelentést azon a nyelven kell tennünk, amelyet beszélünk. Célja, hogy érvényes nyilatkozatunk alapján nemlétezőnek nyilvánítsunk minden, tudunkon kívül megmaradhatót hámécot. A kijelentés által formálisan lemondunk az ilyen háméc törvényes tulajdonjogáról.

H. H. Donin

Meghívó

Tiszafüred város Önkormányzata és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége tisztelettel meghívja Önt közös mártir megemlékezésére, valamint előtte, dr. Lebovits Imre holokausztútlőről, Tiszafüred díszpolgáráról emléktábla avatással emlékezünk.

Helyszínek:
11.00 EMLÉKTÁBLA AVATÁS, VOLT ZSINAGÓGA (5350 Tiszafüred, 5350. Fő utca 47.)
12.00 MEGEMLEKEZÉS, ZSIDÓ TEMETŐ (5350 Tiszafüred, Nyúl u. 17.)
Időpont: 2026. MÁRCIUS 30. HÉTFŐ 11.00

Felkészítők:
Prof. Dr. Róna Tamás főrabbi
Prof. Dr. Grósz Andor, a MAZSIHISZ elnöke
Ujvári Imre, Tiszafüred Polgármestere
A Tiszafüredi Kossuth Lajos Gimnázium és Általános Iskola tanulói

Kántor: Fekete László főklinter, a Dohány utcai zsinagóga főkántora

100 éve született a népszerű magyar ifjúsági író

ÁVH-vezetőhöz ment feleségül

Ha én felnőttnél; Velem mindig történik valami; Kire ütött ez a gyerek? A mai negyvenes-ötvenes generációnak valószínűleg ismerősen csengenek ezek a könyvcímek, mint ahogy írjuk, Janikovszky Éva neve is. Az idén száz éve született író ifjúsági regényei rendkívül népszerűek voltak a hetvenes-nyolcvanas években, azt azonban kevesen tudják, hogy a Janikovszky név hallatán az 50-es években inkább összerazták az emberek. Különösen azok, akik már jártak az Andrássy út 60.-ban, írja **Bálint Lilla** a *Dívány* portálon.

Az író 1991-ben Arcanum adatbázis / Népszava Sajtófotók, 1991

Egy kamaszlány naplója

„Ha valami rém okos bácsi, mondjuk egy pszichoanalitikus megfigyelné az életem, egész biztos rém unalmasnak és egész hétköznapiak találna, és nem pocskolná rám az idejét, hanem visszatérne háromszemű és kétorrú hercegnőjéhez, akinek lelki problémáit biztos sikerrel oldaná meg. De én mégis olyan beképzelt alak vagyok, és azt hiszem, hogy velem annyi érdekes dolog történik, hogy azt föltétlenül szükséges megörökíteni az utókor számára” – írta 1940 júniusában naplójába egy 14 éves szegedi kamaszlány, Kucses Éva.

A 2020-ban megjelent *Naplóm* a Kucses Éva néven született, élete során többször is nevet változtató író kamaszkori tépelődéseit, szerelmeit, kedvenc olvasmányait örökíti meg 12 éves korától 18 éves koráig. Kucses Éva, „Kucsi” a naplóíró 1944-ben fejezte be, csaknem felnőtt nőként, aki kamaszszerelmek helyett immár egy nagy tudású, fővárosi – nem mellesleg nő – férfit rajongott: a Radnóti barátjából később miniszterre avanzsált Ortutay Gyuláért.

Janikovszky Éva, a naplóíró

Janikovszky Éva Szegeden született 1926-ban, anyai ágon zsidó felmenőkkel rendelkező, polgári családban. Anyai nagypapja jól menő könyvesboltot üzemeltetett a belvárosban, ahol kiskamaszként sokat és szívesen időzött, s még a könyvesboltba betérő Móra Ferencel is találkozott. Szülei hétvenes korában elváltak, autószerelő és -versenyző édesapja helyére így „Kisapa”, Donászy Kálmán lépett.

Középiszkolai tanulmányait a Szent Erzsébet Leánygimnáziumban vé-

gezte; naplójából részletes képet kaphatunk arról, milyen volt az 1940-es évek elején a kamaszlányok élete: beszámol korcsolyázásokról, angolóról, különböző fiatalemberekkel tett sétákról a korzón – és persze már itt is megcsillan a későbbi írói tehetség: „És majd egyszer valami megjegyzést fogok tenni az unokám szabad viselkedésére, és akkor ő dühösen a fejemhez vágja: »Ugyan, nagymama, hát te sose voltál 18 éves korodban szerelmes?«, és becsapja az ajtót. És akkor én ott maradok egyedül a hintaszékben, és azt motyogom, hogy »...de igen, voltam«, és öregesen pislogok. De kire fogok ekkor gondolni, Uramisten, kire? Ki marad meg 80 éves koromra? Ki lesz a legerősebb, ki lesz az a felmagasztosult, idealizált valaki, akire mint szerelemre gondolok nagymama koromban?!” – teszi fel magának a kérdést az Ortutay-szerelmek idején.

Azt nem tudni, Ortutay mit szolt a lángoló érzelmekhez, Kucses Éva viszont egyetemistaként ismét szerelmes lett. Fábrián Ferenc újságíróhoz 1945-ben ment feleségül – elképzelhető, hogy döntésében a zsidótörvények alóli mentesülés is szerepet játszott. 1948-ban elváltak, ekkor új szerelmét, az orvos végzettségű Janikovszky Bélát követve Budapestre költözött.

Janikovszky Béla és az ÁVH

Nincs könnyű helyzetben, aki objektív képhez szeretne jutni Janikovszky Béla alakjáról. A férfi az 1940-es évek elején állítólag az antiszemita, szélsőjobboldali Turul Szövetség tagja volt, 1944-től kezdve viszont részt vett a kommunista ellenálló mozgalomban, például néhány társával együtt felrobbantotta Gömbös Gyula szobrát. Később belépett az ÁVH-ba, s Kucses Évával való megismerkedése idején már a szegedi AVO (az ÁVH elődje) parancsnoka volt. Innen került 1948-ban az Andrássy úti ÁVH-központba, ahol ezredesként közvetlenül is felelősség terhelt emberi tragédiákért: 1949-ben a Rajk-perben a kihallgatások és a kínzások egyik vezetője volt.

Farkas Vladimir – Farkas Mihály honvédelmi miniszter fia, maga is ÁVH-s kihallgatott – például így számolt be egy esetről:

„Dr. Janikovszky Béla vezényletével Veres Józsefet gúzsba kötötték.

Az irodámban számonkértem Janikovszkyt, hogy erre kitől kapott utasítást vagy engedélyt. Válaszként azt tanácsolta, kérdezzem meg Péter Gábort, hogy legszívesebben mit csinálna Veressel.” Mező Gábor kutatása evere ennél is megrázóbb esetről számol be: Janikovszky Béla első feleségét, Kiss Etelkát (aki egyébként maga is az ellenállás tagja volt) elmeorvosintézetbe záratták, mert a nő nem volt hajlandó lemondani közös gyermekükről. A kisfiút végül egy vállalati üdülőből az ÁVH emberei rabolták el.

Töretlen karrier

A fenti eset 1949-ben történt, Kucses Éva ekkor már együtt élt Janikovszky Bélával, aki Péter Gábor bizalmasának számított. A későbbi írónevek minden bizonnyal ezek az összeköttetések is segítettek abban, hogy 1950-ben még egyetemistaként a Vállás- és Közoktatásügyi Minisztériumban kapjon állást, Darvas József miniszter beosztottjaként. 1952-ben összeházasodtak, Janikovszky Bélát ekkor (Péter Gáborral együtt) elküldték az ÁVH-tól, s bár továbbra is jelentett, 1953 februárjában őrizetbe vették és két év börtönre ítélték. Büntetését nem töltötte le: mindössze tíz hónap után szabadon bocsátották, így a karácsonyt már otthon ünnepelhette. 1957-ben rehabilitálták, innentől kezdve orvosként dolgozott 1978-ban bekövetkezett haláláig.

Nem felejtette el, milyen gyerekek lenni

A férj viselt dolgai úgy tűnik, nem befolyásolták Janikovszky Éva karrierjét. 1953-tól a Móra Kiadó lektora, majd főszerkesztője volt, például ő olvashatta először Fekete István *Tűskevárját*. Első könyve, a *Csipszup* még Kispál Éva néven jelent meg 1957-ben, férje nevét csak 1960-ban vette fel. A Janikovszky-regények ma már a gyermekirodalom klasszikusai, sikerük titka talán abban keresendő, amit az író így fogalmazott meg egy interjúban:

„Felnövünk, de nem szabad elfelejtenünk, hogy milyen volt gyerekek lenni.”

Munkásságát először 1977-ben jutalmazták József Attila-díjjal, s a későbbiekben is számos elismeréssel tüntették ki. A Kossuth-díjat 2003-ban, halála évében kapta meg.

Híres férfiak, akikkel nem szívesen randiztunk volna

Albert Einstein

A tudós első feleségének listát írt arról, hogy mit tehet és mit nem tehet meg: a matematikus fő feladata az lett volna, hogy rendben tartsa férje dolgozószobáját és ruháit.

Szapioszexuális. Ez a fogalom jelöli manapság azt, ha valaki az intellektust tartja a legfőbb vonzerőnek, azaz ha választottja mellett nem a külső megjelenés vagy a belső értékek miatt dönt, hanem az illető esze, tehetsége vagy bölcsessége nyűgözi le. A kivételes intellektuális képességek azonban nem minden esetben párosulnak érzelmi intelligenciával: gondoljunk csak a narcisztikus Picassóra, a bántalmazó Modiglianira vagy Albert Einsteinre, aki képtelen volt bensőséges szeretetkapcsolatot kialakítani.

Az első szerelem

A Nobel-díjas tudós, aki megismertette a világot a relativitáselmélettel, a magánéletében valószínűleg igencsak nehéz természetű lehetett. A tudós és felesége, a matematikus-fizikus Mileva Maric házassága az 1910-es években megromlott. Amikor Mileva várandós volt második fiukkal, Einstein szerelmeslevelet írt első barátnőjének, Marie Wintelernek, akivel 1897-ben szakított: „Minden szabad percemben szívből jövő szeretettel gondolok rád, és olyan boldogtalan vagyok, amilyen csak egy férfi lehet” – írta.

Lista a feleségnek

Einstein egyre több időt töltött másod-unokatestvérével, Elsával, akinek Mileva féltékeny természetéről és depressziójáról panaszkodott. Házasságuk 1914-ben mélypontra jutott; Einstein ekkor úgy gondolta, hogy ha készíti egy listát azokról a szabályokról, amelyeket feleségének be kell tartania, talán még együtt tudnak maradni. A listán szerepelt többek között, hogy

- Maric felelős azért, hogy Einstein szobájában rend legyen,
 - naponta háromszor kell ételt felszolgálnia a tudós szobájában,
 - rendben kell tartania férje ruháit és intézni a szennyese mosását,
 - nem használhatja férje dolgozószobáját.
- Mindezekért cserében azonban Mileva túl sok mindenre nem számíthatott. Mint az a lista további részéből kiderült,
- abba kell hagynia a beszédet, amikor a férje kér tőle valamit,
 - nem várhatja el a férjétől, hogy az otthon üljön vele,
 - azt sem várhatja el, hogy kettesben sétáljanak vagy utazzanak valahová,
 - le kell mondania minden olyan személyes kapcsolatról, amely nem elengedhetetlenül szükséges,
 - nem várhat tőle intimitást,
 - semmiféle szemrehányást nem tehet neki,
 - kérésre tiltakozás nélkül hagyja el a hálószobát vagy a dolgozószobát (amit ugye nem használhat),
 - semmilyen formában ne bírálja a gyerekek előtt.

Mileva Maric kezdetben próbált szexista férje kedvére tenni, később azonban nála is betelt a pohár. Elhagyta Einsteint, és Berlinből Zürichbe költözött két fiával, Alberttel és Eduarddal. Házasságuk 1919-re végképp megromlott, ekkor elváltak. Egyes történészek úgy vélik, hogy a korai években Maric segítette Einstein munkáját, és a tudós ezért cserébe ajánlotta fel neki a Nobel-díj bevételét.

Sőt, állítólag egyszer azt nyilatkozta, hogy „szükségem van a feleségemre, mert ő megoldja helyettem az összes matematikai problémát”.

Einstein három hónappal később feleségül vette Elsát,

aki két lányt, Margotot és Ilst vitte a házasságba. Elsának sem volt könnyű dolga a tudós mellett, bár listát nem kapott: elsődleges feladata az volt, hogy távol tartsa elfoglalt férjétől a nem kívánt látogatókat, de a Potsdam melletti nyaralójuk építésével kapcsolatos feladatok is rá hárultak. Einstein maga „kényelmi szövetség”-ként írta le ezt a kapcsolatot.

A titkárnő és a többiek

A relativitáselmélet megalkotója nem volt a hűség mintaképe: többször hangoztatta, hogy a monogámia ellentétes a férfiak természetével. Második házasságkötése után nem sokkal viszonyt kezdett titkárnőjével, a nála húsz évvel fiatalabb Betty Neumannal, és arról fantáziált, hogy hármában fognak együtt élni. De nem Betty volt az egyetlen: az 1920-as évek közepétől 1933-as amerikai emigrációjukig számtalan kapcsolata volt. Például Margarete Lebachhal, akiről azt írta levelében Elsa lányának, Margotnak, hogy a nők közül valójában csak hozzá kötődik, de ő „ártalmatlan és tisztességes, és nem jelenthet veszélyt az isteni világrendre”. Vagy Estella Katzenellenbogenel, egy német műgyűjtő és galériatulajdonos nővel; továbbá mostohaanyja barátnőjével, Ethel Michanowskival (aki állítólag Angliába „üldözte” a tudóst), de tudunk még két Toni nevű nőről is.

Einstein, a munkamániás

Amikor – már Amerikában – Elsa megbetegedett, Einstein együttérzés helyett a munkába menekült, ráadásul az is kiderült, hogy eredetileg nem is Elsa, hanem a lányát, Ilst szerette volna feleségül venni. Úgy tűnik hát, hogy Einstein nem volt képes hosszú és stabil érzelmi kapcsolat kialakítására egyetlen nővel sem, de ezt nem élte meg hiányossággként: úgy vélte, az erkölcs nem isteni eredetű, hanem emberek hozták létre, rá pedig ez nem vonatkozik. Mentségére legyen mondva, hiányosságát idővel maga is felismerte: „Csodálom apádat, hogy egész életében egyetlen nővel maradt. Ez olyan vállalkozás, amelyben kétszer is kudarcot vallottam” – írta élete végén egy fiatal ismerősének.

Bálint Lilla/Dívány

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:
Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUBH
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

NAPTÁR

Április 1., szerda	Niszán 14.	Erev peszách Széder Gyertyagyújtás: 6.55
Április 2-3., csüt.-péntek	Niszán 15-16.	Peszách 1-2
Április 3., péntek	Niszán 16.	Gyertyagyújtás: 6.57
Április 4., szombat	Niszán 17.	Szombat kimenetele: 8.04
Április 7., kedd	Niszán 20.	Ünnep bejövetele: 7.03
Április 8., szerda	Niszán 21.	Peszách 7
Április 9., csütörtök	Niszán 22.	Peszách 8
Április 10., péntek	Niszán 23.	Mázkir Ünnep kimenetele 8.12
Április 11., szombat	Niszán 24.	Gyertyagyújtás: 7.07 Szombat kimenetele: 8.15

Közterület viseli dr. Heves Kornél nevét Szolnokon

Prof. dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök kezdeményezésére Szolnok város közgyűlése napirendre tűzte annak kérdését, hogy közterületet nevezzenek el dr. Heves Kornél főrabbi halálának nyolcvanadik évfordulóján. A közgyűlés egyhangúlag megszavazta a javaslatot. Az addig Tisza-parti sétánynak nevezett közterület kapott új nevet: a szöke folyó mentén húzódó korzót ezentúl Dr. Heves Kornél sétánynak hívják majd.

„Aldott emlékü főrabbi urat 1898-ban választották meg Szolnokon főrabbinak, és csaknem fél évszázadon át a kétezer fős zsidó közösség lelki és szellemi vezetője volt, az ő vallási és világi beállítottsága meghatározta közössége hitéleti és polgári magatartását” – írta a Mazsihisz elnöke 2024 októberében a Györfi Mihálynak, Szolnok polgármesterének küldött levelében.

Dr. Heves Kornél rendkívül sokoldalú ember volt: rabbiként a Ferencz József Országos Rabbiképző Intézetben, bölcsészdoktorként a Pázmány Péter Tudományegyetemen diplomázott. Szoros baráti kapcsolatokat ápolt a társceházak lelkeszeivel és a város vezetőivel, és mindaddig aktívan részt vett Szolnok közéletében, amíg engedték neki.

1944-ben csaknem ötezer környékbeli zsidóval együtt a szolnoki cukorgyári gyűjtőtáborba vitték. Onnan egy hónapnyi szenvedés és éhezés után a deportálást megelőző na-

Dr. Heves Kornél főrabbi

pon feleségével, Gleichmann Stefániával egy mentőakció keretében Budapestre szállították. Beteg felesége nem sokkal később a gettó kórházában hunyt el.

Heves Kornél a felszabadulásig fiainál, dr. Heves Lajosnál és dr. Heves Istvánnál élt Budapesten, egy védett házban. 1945 tavaszán első útja Szolnokra vezetett volna, mert nem tudta elhinni, hogy ott már senki sincs a közösségből. Sietése közben azonban elesett, combnyaktörést szenvedett, és a kórházban meghalt. A Kozma utcai temető lett a nyughelye.

Dr. Heves Kornél: Adonáj

Tiéd a fény és a homály,
A Kárpát bércé és a rónatáj.
Minden, mi él,
Téged dicsér:
Előtted hajlong
És jiszgadált mond
Minden fűszál és zümmögő bo-
gár.

Adonáj!

Te vagy urunk alatt és fönt,
Ki éltet ád és sírba dönt
Ki porba sújt és fölemel
Holtakba új lelket lehel.
Te vagy, te vagy „Mindenható,
Bánat után vigaszt adó.
Tiéd a könny és a mosoly
A napsugár s felhőgomoly.
Tiéd a fény és a homály
Dicsőség szent nevednek.

Adonáj!

„Szolnok szerelmese volt, de utcát eddig nem neveztek el róla. Megérdemelné, hogy városa is méltón ápolja emlékét” – írta Varga Béla, a holokausztot szerencsésen túlélő egykori tanítvány Heves Kornélról szóló megemlékezésében.

Most ez a vágy valóra vált: a Mazsihisz által támogatott kezdeményezésnek köszönhetően közterületet neveztek el dr. Heves Kornélról.

Zucker-Kertész Lilla
/ Mazsihisz.hu

GIORA SHARON FŐKÁNTOR

Ahány (egy)ház, annyi szokás

(Folytatás a 2. oldalról)

Ugyancsak érdekes szokás (én Izraelben talákoztam vele először) az ünnep utolsó estéjén tartott összejövetel és vacsora, mely sok tekintetben hasonlít a széderre, de azt nem helyettesíti, csupán kiegészíti.

Az én közösségemben szokás az óvodás gyerekek számára rendezett modellszéder, ahol a kicsinyek vezetik le a szertartást, persze tanári felügyelettel és jelentősen lerövidítve. Erre általában az ünnepet megelőző héten kerül sor. A gyerekek héberül és angolul mondanak és énekelnek részleteket a Hágádából.

Ugyancsak szokás nálunk az ökumenikus széder, melyre minden évben több mint száz keresztény érdeklődő jön el. Ilyenkor a szertartás nagy részét angol nyelvű magyarázat tölti ki, ismertette az ünnep jelentőségét és hangsúlyait, néhány szédéri énekkel fűszerezve.

Érdekes különbség az egyes közösségek esetében az is, hogy az ünnepet az izraeli szokásnak megfelelően hét napon át, vagy a gáluti (szétszórtásban élő) zsidó közösségekben kialakult gyakorlat szerint nyolc napon át tartják. A Tóra a peszáchot, a kovásztalan kenyér fogyasztásának szabályát hét napra írja elő. Az ünnepek „második napjai” a szétszórtas idején váltak szükségessé, amikor még a naptár mint olyan nem létezett, vagy annak a pontosságához kétség fért. Ekkor vált gyakorlattá, hogy minden ünnepnapot két napon át tartunk. A magam részéről a közösségekben dívó szokástól függetlenül mindig nyolc napon át tartottam a peszáchot. Így szoktam meg, és számomra ez már így is marad.

Az istentiszteleti rendnek is vannak szabályai, szokásai, melyeket minden vallási áramlat egyformán követ. Ilyen például a peszách első napjára előírt teljes Hállél, majd a többi napokon szokásos „fél” Hállél recitálása, amikor a 115. és a 116. zsoltár első 11 mondatát nem mondjuk. A közösségek nagy részében elmondják a tálbencsolást, azaz a harmatért való könyörgést. Mindeközben szokás, hogy peszách első napjától kezdve az Ámidá (18 áldás) mondásakor a tálra előírt mondat (másiv háruáh umorid hágásem) kimarad.

A peszách szép és különleges szokásainak betartása, a széder megrendezése, a családok, közösségek együttes ünneplése hagyományaink tiszteletére, a család és a közösség szeretetére, szabadságunk értékelésére sarkall mindannyiunkat. Örizzük meg mindig ezeket a törvényeket, szokásokat, adjuk meg ünnepeinknek a jelentőségét, fenségét, önfelelt örömet! Tanítsuk meg rá gyermekeinket, utódainkat!

A zsidó diákszövetség az európai ifjúsági szervezetet bírálja

Nem kaptak magyarázatot az antiszemitizmus elleni szakértői csoportból való kirekesztésükre.

Az Európai Ifjúsági Fórum (YFJ) a kontinens legnagyobb ifjúsági ernyőszervezete, amely több mint száz nemzeti ifjúsági tanácsot és nemzetközi ifjúsági szervezetet képvisel. Az év elején Rasszizmus Elleni Szakértői Csoportot hozott létre a faji és etnikai kisebbségek (korábban nem elégséges) képviselőire és az antirasszista stratégiák kidolgozására, többek között az antiszemitizmus elleni fellépés jegyében.

Az Európai Zsidó Diákszövetség (EUJS) jelöltje „egyértelműen megfelelt a meghatározott kritériumoknak”, ennek ellenére nem választották ki, olyan indoklással, amit a diákszövetség elégtelennek tart. Közleményükben az őket figyelmen kívül hagyó YFJ-t bírálják: szerintük a szakértői csoportból való kirekesztésük háttérbe szorítja a zsidó diákok hangját, ami azért aggályos, mert ha a zsidó álláspont nincs képviselve a rasszizmus elleni munkában, akkor ki foglalkozik majd az egyre növekvő antiszemitizmus kérdésével egy olyan térben, ahol tájékozott emberek párbeszédére lenne szükség, írja a Jewish News nyomán a Szombat.

A nyilatkozat több korábbi, a YFJ-hez köthető lépést is megemlíti, amelyek tovább erősítik az aggodalmaikat: egy antiszemita komment a sürgős eltávolítási kérés ellenére is elérhető maradt az interneten; a szervezet igazgatótanácsa tartózkodott az antiszemitizmus nemzetközileg elfogadott IHRA-definíciójának elismerésétől; a Nemzetközi Holokauszt Emléknapra szánt nyilatkozatot az előzetes ígéret ellenére sem tették közzé.

Az EUJS nyilatkozata szerint „a zsidó szervezetek antirasszista szerveződésekkel való kizárása, legyen szó helyi, civil vagy uniós szakpolitikai szintről, szélesebb körű, ismétlődő, rendszerszerű problémára utal”.

„Ez rendkívül aggasztó, különösen egy olyan időszakban, amikor az antiszemitizmus Európa-szerte az elmúlt évtizedekben nem látott szintre emelkedik – fogalmaztak. – Azok a rasszizmus elleni erőfeszítések, amelyek kizárják a zsidó hangokat, félreértésekhez, a párbeszéd hiányához és kulcsfontosságú kérdések figyelmen kívül hagyásához vezethetnek.”

A zsidó diákszövetség többször is magyarázatot kért a YFJ-től, ám több mint egy hónap elteltével sem kapott választ. Ezért nyilvánosan kénytelenek feltenni a kérdést, milyen lépéseket tervez az Európai Ifjúsági Fórum és annak szakértői csoportja az antiszemitizmus ellen.

Az Európai Ifjúsági Fórum egy korábbi rendezvénye

Egy tanulmány rámutat az ősi filiszteus rituálék titkára

A filiszteusok, akik a vaskorban éltek virágkorukat, jelentősen befolyásolták a dél-levantei régió kultúr-történetét, mezőgazdaságát és táplálkozását. Most új megvilágításba helyezték ezt az egyedülálló kultúrát az elmúlt 25 év intenzív ásásai Tel-Cáfítban, amelyet Gát filiszteus városaként és a bibliai Góliát szülővárosaként azonosítottak.

A Ynet beszámolója szerint a különleges ásásai projektben a régészek a filiszteusok vallási szertartásaihoz használt növényeket azonosították. A Gát alsóvárosában lévő templom körzetében talált botanikai leletek a különféle növényfajok templomi fontosságáról tanúskodnak.

A növényfajok átfogó vizsgálata, mennyiségi és minőségi elemzése, a betakarítás időpontja, az áldozati felajánlás módja és szimbolikája alapján a kutatók világosabb képet festettek a filiszteusok vallási életéről.

Noha ezeknek a szertartásoknak a hatása jól dokumentált, hosszú ideig tisztázatlanok maradtak a rituális

gyakorlatok részletei, és a filiszteusok isteneinek azonosítása is váratott még magára.

Dr. Suembikya Frumin tanulmánya a növényekkel kapcsolatos filiszteus rituális gyakorlatokról a bibliai Gátban, melyet a Scientific Reports folyóiratban tettek közzé, új és jelentős adatokkal szolgál a téma megértéséhez.

Azzal, hogy a helyszínen felfedezték a növényeket a templomokban, a kutatók új információkat tudtak meg a filiszteusok vallási szertartásairól és hiedelmeiről, beleértve az ételeik összetevőit, a rituálék időzítését és a díszítéshez használt növényeket is.

Az egyik legjelentősebb felfedezés több mediterrán növény, például a Vitex agnus-castus, a Glebionis coronaria és a Lomelosia argentea legősibb megjelenése rituálé keretében.

„Ezek a növények összekapcsolják a filiszteusokat az ókori görög istenekkel – mint például Héra, a házasság és a szülés istennője, Artemisz, a vadászat istennője, Demeter,

a mezőgazdaság és a gabona istennője, valamint Aszklepiosz, az orvoslás istennője – kapcsolatos rituálékkel és mitológiákkal.

A pszichoaktív összetevőket tartalmazó növények jelenléte a templomokban megmutatja, hogy ezeket vallási szertartásokban használták. A filiszteusok vallása a természet varázslatán és erején alapult” – mondta dr. Suembikya Frumin, a Bar-Ilan Egyetem Régészeti Botanikai Laboratóriumának igazgatója.

Ezenkívül a templomokban talált magvak és gyümölcsök elemzése értékes betekintést nyújtott a rituálék időzítésébe – a tavasz kezdete fontos rituális dátum volt az ókori emberek számára.

„Az új adatok azt mutatják, hogy a templomokba járók árnyalt ismeretekkel rendelkeztek a tudatmódosító növények használatáról. A tanulmányban alkalmazott módszerek rendkívül fontosak lehetnek további ősi rituálék elemzésében és a különböző kultúrák vizsgálatában” – mondta dr. Frumin.